

MEGKÉRDEZTÜK**Mi a véleménye a törvénytervezetről?****Fiatal tanár, egy kistelepülés iskolájából**

Amennyire én látom, meglehetősen közömbösen viseltetik az iskolai szabadság, az autonómia és az egyéni kezdeményezés iránt. Az egészről egy mindent központosítani akaró, túlszabályozó és mindenekfelett teljességgel ellenőrző szervezet látszik kialakulni. Az elmúlt időszak tisztább levegője után most, mintha hidegebb szelek járnának. Mi nem látunk bele a fővárosban folyó nagy játszma kártyáiba és nem is kívánunk ilyesmivel foglalkozni. Iskolánkban rengeteg a nehéz körülmények között élő, hátrányos helyzetű, cigány származású tanuló. Egy sajátos iskolakísérletet folytatunk, melynek lényege, miként faragható le ez a hátrány a pedagógia és a közművelődés eszközeivel. Félek, hogy a hatalom kinyújtott csápjaiként működő TOK, politikai elvárásoknak megfelelni kívánó munkatársainak kisebb gondja is nagyobb lesz, mint a hátrányos helyzetű gyerekek. És a kezdeményezésünk megbukik azon, amiről már azt hittük nincs többé. A kicsinyességen, a hatalmi torzsalkodáson és a közönyön. Semmi garanciát nem látok arra, lapozgatván a tervezetet, hogy ez ne így lenne. Akkor pedig miért legyek bizakodó?

Fiatal, középiskolai tanár

Mi a véleményem az új Köznevelési Törvénytervezetről? Miért, annak mi a véleménye rólam? Elolvastam, megtudtam, nem volt könnyű megemésztennem, de hát írásba adták. Van mihez tartanom magam. Először is tudatlan vagyok, nem eléggé képzett, ráadásul megbízhatatlan is. Ezért állandó felügyelet alá helyeznek. Nemcsak engem, de még az iskolát is, ami ilyen képes elemeknek munkát ad. Besúgó hálózatot kell létrehozni, figyelve a hozzám hasonlóakat és megfelelő pillanatban megrendszabályozni őket. Ha pedig igazgatóm mellém áll, rövid úton őt is el kell intézni. Ezért hoznak létre keresztbe-kasul mindenféle szervezetet, hatósági jogkörrel, utasítással, fegyelmezővel, dörgedelmekkel. Mindent tudni fognak rólam, akár TOK-kal, akár vonóval. Szülők, kiknek gyerekét megbuktatom, kollégák, akinek kell egy-két túlóra tölem, vagy a főnököm, aki szerint túl nagy a szám. Lesz kihez fordulniuk, mert feljelenteni ma már állampolgári kötelesség. A felülről kinevezett beTOKosodott vezetők és hű munkatársaik megtalálják a lojális segítséget a rendrakáshoz. Én pedig természetesen hibázni fogok, miután már egy hete vizsgál engem több komoly szaktekintély. Úgy kell nekem! Miért nem elégedtem meg azzal az egy jómagammal, hogy a törvény leszögezi, a gyerek köteles engem tisztelni. Ha nem, csak előkapom a törvényt, s meglobogtatom: – Hallod-e te büdös kölkök! Tisztelj engem, mert elvisz a rendőr! És úgy kell nekem, mert hagyjam, hogy ez a rémlátomás valóra váljon. Mi, pedagógusok, úgy látszik, ilyen kormányzatot érdemlünk. Ez van.

Egy tanár

Nekem szimpatikus a törvénykoncepció. Legfontosabb elemének az új iskolaszervezetet látom, amivel szembeni meg-nem-értést főképpen a megszokotthoz való kényelmes ragaszkodás táplálja.

Be kell látnunk, látnunk kell végre, hogy az eddigi alkalmazott – és már születésekor „társadalomidegen” – szovjet modell, a nyolc + négy + négy elavult, korszerűtlen. Nem véletlen, hogy sehol a világon nem alakult ki, csak a szovjet érdekszférán belül.

Mondják, ez az újabb nagyon bonyolult. Én most foglalkozom a nyugati oktatási rendszerekkel. Azokhoz mérten nagyon is áttekinthető, és a számunkra áttekinthetetlen nyugati rendszerek is működőképesek. Ami nekünk gondot okoz, nem lesz akadály a gyerekeinknek: tízéves kortól kezdődően szintek és típusok között válogathatnak. Mivel a támogatási pénzt viszik magukkal, nem nagyon kap szerepet a „helyhiány”. Várhatóan harc lesz a gyerekekért.

Nekünk, tanároknak is ad némi segítséget, bár az eddig megszokott felülről irányítás helyett ezután az iskoláknak kell a maguk sorsáról gondolkodniuk. Aki a régi rendszerben akarja megtartani az iskoláját, annak nem fog túl sok babér teremni. Az nem maradhat, ami ma van. Minden iskolának el kell döntenie, merre menjen. Ez a „merre” persze ma még nagyon tág, de kell is ez a tágság: kinek van joga ma eldönteni egy ki sem próbált kezdeményezésről, hogy engedélyezhető-e? Egyébként is a törvénykoncepció megnevezi azokat az iskolatípusokat, amelyek támogatottak lesznek, amely irányban a leginkább érdemes mozdulni. És időnk is lesz megtanulni: legalább tíz év szükséges ahhoz, hogy ez a koncepció teljes körűen működjék.

Egy középiskolai igazgató

Engem főképpen azok az elemek foglalkoztatnak az új törvénykoncepcióban, amelyek aggasztóak. Különösen az teszi őket aggasztóvá, hogy az itt és ott megrendezett – és remélhetően a kollektív bölcsesség igénybevételét szándékoló – vitákon elhangzottak ellenére is bent maradtak. Mindez nem jelenti azt, hogy egészében rossznak tartom. Értékelendő benne például, hogy alanyainak szuverén értelmiségiéhez illő szabadságfaktorokat biztosít. Az is, hogy megpróbálja definiálni az ingyenességet, ezzel eloszlatni azt a ködöt, amit az eddigi oktatásunk „ ingyenességének” túlhangsúlyozása vont a szemek elé.

Ami elsősorban nem tetszik benne, az az, hogy ennek is „szelleme” van, mint a ’85-ösnek. Egy törvénynek betűje legyen, ami a végrehajtók számára iránytű, amit – törvényszegés esetén bírói úton be lehet vasalni. A „szellemjárás” látszólag oktatási szabadság, más szempontból azonban a felelőtlenség és az önkény melegágya.

Például gyönyörű óhajgyűjtemény szól a diákok jogairól. Ha ezt törvényerőre emelik, iskoláink kilenctized részét kell bezárni, mint törvénysértőt. Arról azonban nincs szó, milyen eszközökkel biztosítsák a kedvezőtlen körülmények között dolgozó falusi általános iskolák a tanulók jogaiként deklarált tereméretet, világítást, körülményeket.

Amit egy törvény megfogalmaz, az számonkérhető legyen, ne lehessen kibújni alóla.

Megemlítik a demográfiai hullámozást, de nem vetnek gátat a szűk látókörű pedagógiai váltógazdálkodásnak. Így a törvény ad rá alapot, hogy ma elküldik a pedagógusokat a pályáról, holnap meg hiányukban – és törvénysértő módon – túldolgoztatják az ott maradókat vagy pedagógiai végzettséggel nem rendelkezőket alkalmaznak.

Ezzel szemben azt nem kellett volna törvényileg megfogalmazni, hogy az iskola célja a szülői ház nevelési hiányosságainak pótlása. Az iskola célja társadalmilag (és törvényileg) megszabott, amit a szülői házzal karöltve tud teljesíteni. Ebben a folyamatban helyet kap majd a hiányosságok pótlása, mert a nevelési-oktatási folyamattal együtt jár a feltételek számbavétele. Attól még nem ez a cél.

Az ötéves kortól tankötelezettség – még akkor is, ha a törvényalkotók ezzel az önkormányzatokat akarják rászorítani az óvodák további fenntartására – a törvénynek a környezet változásaira nem reagáló pontja. Aki angol nőrszöt választhat a gyereke mellé, az meg is tudja fizetni a törvénysértését. Ma, amikor a család fontossága egyre közkeletűbb érv, miért nem hagyjuk a gyereket a kötelékében legalább ott, ahol van rá lehetőség?

A 18 óra kötelezőkhöz csak annyi a hozzáfűznivalóm, hogy ahogy eddig, most sem vette számításba senki, hogy a kémiának, fizikának más az előkészület-igénye, mint a testnevelésnek, a rajz, szakrajz tehertétele más, mint a magyar nyelvtannak. Példaképpünk, a fejlett Nyugat ezt a különbségtételt megteszi, sőt, vannak náluk kiemelt fontosságú és periférikus tárgyak, amiket eszerint is kezelnek.

Az viszont, hogy a TOK, a hárommegyéenkénti szolgáltató szervezet engedélyezheti a 24 órán fölüli óraszámot, vagy pusztán formalitás, vagy a centralizmus megnyilvánulása. A fékek ugyan szükségesek, de a TOK messze van. A szükséges információk a fenntartó birtokában vannak. Miért nem ő a döntnök? Azt nem kérdezem, miért kell ilyen esetekre fenntartani egy szervezetet: az államnak szüksége van a közvetlen hatalomgyakorlás eszközére, csak nem meri nyíltan vállalni.

Tudom, hogy a koncepció még nem törvény (de az lesz!), a törvény pedig nem olyan részletekbe menő, mint a Végrehajtási Utasítások. De a nem jogi szóhasználatok, egyéb pongyolaságok annyira elkenik a lényegét, hogy sokféle értelmezésre ad lehetőséget. Azután pedig már törvényadta joga lesz az Utasítások szerkesztőinek, hogy akár egy semmit érdemben nem szabályozó gyenge, akár egy soha eddig nem volt diktatórikus rendet vezessenek be.

Középiszkolai igazgató

A törvénykonceptiónak az a legfőbb buktatója, hogy a garanciák és a feltételek biztosíthatóságát nem is említi az előírások mellett. A továbbtanulási lehetőségek széles sávúak, de csatornái szűkülők. Aki tízéves korában (!) rosszul dönt, többnyire visszaúttjai vannak csak, átlépési lehetőségei pedig papíron léteznek.

Az általános jogok, amit a koncepció előszeretettel sorol, eddig is használt kategóriák voltak. A baj az volt velük, hogy – mivel megfoghatatlanok – megvalósíthatatlanok.

A komiszárrendszernek (a régi tankerületi igazgatóságok reinkarnációját idéző TOK-ra gondolok) lehet, hogy ezekben a kérdésekben nem lesz nagy hatékonysága, de rászoktatja majd az iskolákat a kijáráásra, a biztos ami biztos alapon minden helyben is eldönthető kérdés véleményeztetésére. A TOK elbizakodottá válhat, az iskolák szervilissé.

A preferált iskolatípusok nyilván anyagilag is támogatottak lesznek. Ennek alapján az önkormányzatok és az iskolák is szabadon azt választhatják, amit lehet. Ez először egy fokkal jobb, mintha azt választhatnák, amit szabad. Másodsorban viszont feltételezhetően rövid idő alatt a leírtnál egyszerűbb szervezeti felépítés fog kialakulni, ami az első világháború előttire fog hasonlítani.

Attól még nagy a káosz. Lehet, hogy Belgiumban ennél bonyolultabb az iskolaszervezet, de ott a viszonyok készítésére, úgymond történetileg alakult ki, nem rendeletileg hozták létre. A gond nem az áttekinthetlenségben van, hanem a beillesztésben: nem lesz áttekintésünk a

hozzá kapcsolódó rengeteg társadalmi-politikai szféra hozzáigazításához. Húsz év múlva bizonyára mosolygunk mai gondjainkon. Csakhogy addig egy teljes generáció hagyja el az iskolapadot, aki nem fogja tudni, hogy jönnek vagy mennek a felhők.

Gimnazista koromban sok óra kezdődött azzal, hogy nekünk szidta a tanár a – jelenleginél sokkal szűkebb területű – reformokat. Nem a reformok megvalósíthatatlansága volt az oka, hanem a koncepció meg nem értése, ami ugyanúgy bénít, ha akárcsak tájékoztatási hézagokból ered. Vegyük már észre, a jövő csak a jelennel együtt mozgósít. Nem kellett volna gondoskodnunk a mai pedagógusok harmadát bevezetett jövőként érintő átmenetről is?

Középiskolai igazgatóhelyettes

Néhány axiómában foglalom össze a félelmeimet:

1. Egyedül gyürkőzöm a szöveg értelmezésével, mert iskolánkban nemhogy vita nem volt, hanem az igazgató úr még csak meg sem említette, hogy mit hallott Szűcs Miklóstól, aki Dobos Krisztina helyett jött le vidékre, hogy ebben a lényeges kérdésben konzultáljon néhány kiválasztottal.

2. Kevés olyan kollégám van, akivel úgy tudok a témáról beszélni, hogy az ne csapjon át sanyarú helyzetünk fölötti siránkozásba.

3. A sajtónak az adott kérdéssel foglalkozó része ízekre szedi a koncepciót, az alkotók viszont nem veszik fel a kesztyűt. Így aztán nem tudom, hogy kritikai észrevételeim és félelmeim a sajátjaim-e, vagy netán a „liberális posztbolsevik sajtó” befolyása alá kerültem.

4. Félelmeimet megerősíti az a – többnyire tapasztalatokra alapozott – általánosítás, hogy vidéken valószínűleg ennyi a törvénykonceptió publicitása.

5. Átfogó iskolaszervezetési tudásom nincs, de benyomásaim vannak. Ez irányú tévedéseimről meg lehet(ne) győzni (lmf.!) Félelmeim nem abból fakadnak, hogy az új, hanem abból, hogy egy eredeti tőkefelhalmozás (elnézést a marxista kategóriáért!) elindítóját vélelem látni: egyes társadalmi rétegek, egyes iskolák úgy kerülnek versenyhelyzetbe, hogy nincs meg hozzá sem az anyagi, sem a szellemi felkészültségük. És a kellő pénzzel és ambícióval rendelkezők (a falusi általános iskolák felső tagozatos pedagógusaira gondolok) viszonylag gyorsan elmenekülnek, rontva az amúgy is hátránnyal indulók esélyeit. Az anyagi, piaci viszonyokkal szembeni kiszolgáltatottság fokozódó kulturális leépülés kiindítója lehet.

6. A tizenhat éves korig iskolakötelezettség – szerintem – egy szociális mentőöv a dolgot másképp rendezni hivatott kormány számára: az iskolákkal töltetik ki azt az időt, az érintetteknek munkába-állni-nem-tudással telne.

A visszamaradók többnyire azok, akiktől az eddigi iskola – mint kellemetlen balansztól – igyekezett megszabadulni. Ezután az iskolának titulált melegezőjünkben igyekeznek szétzilálni a kisebbek közötti rendet. A testületek – lévén többségük nő – a „vasárnapi iskolások” „örzésére” alkalmatlanok. Az pedig cinikus megnyilvánulás, hogy ez kompenzálja a különben növekvő számú pedagógus munkanélküliséget.

7. Ezeken túl is vannak félelmeim, de azokat nálam jobban leírták.

A Dunaújvárosi Rudas László Közgazdasági és Külkereskedelmi Szakközépiskola nevelőtestületének véleménye

- Sajnos a kerettörvény helyett aprólékosan kívánja szabályozni az iskola életét. Úgy tűnik, megvonják az iskolákkal szembeni bizalmat. Az iskola tantestülete kiszolgáltatott lesz, így az alkotó munkát is erősen visszafogja, mert állandó bizonyításra lesz kényszerítve a külső ellenőrzőkkel szemben. Ezt a kiszolgáltatottsági érzést még csak növelni fogja a helyi tantervek, nevelési programok kötelezően való elkészítése, mert egyedül ez lenne a szakmai önállóság bizonyítéka.
- Az iskola tantestületétől eddig meglévő jogköröket von meg, ezzel is tovább csorbítva az iskolák önállóságát. Ugyanígy csorbítja a diákönkormányzat jogkörét is ez a tervezet.
- Nem értünk egyet az iskolaszék kötelező működtetésével. Az iskolaszék jogosítványában túl sok a jóváhagyási jogkör. Ez ellentmond annak a kitételnek, hogy nem felettes hatósága az iskola igazgatójának illetve nevelőtestületének. Javasoljuk a jóváhagy jogkör helyett az egyetért vagy véleményez jogkört.
- Nincs összhangban az igazgató felelőssége és hatásköre az őt ellenőrző szervek jogosítványaival. A külső szervek operatív beavatkozása nagymértékben sérti a pedagógusok szabadságát, bürokratikusá fogja tenni az ügyek intézését. Így mindenképpen a gyermek lesz az áldozat.
- Az anyagi feltételek nincsenek biztosítva a koncepció megvalósításához: ingyenes oktatás – ki fizeti?
- Nem értelmezhető az eddigi vezetőtanári címek rendezése.
- 4.1 (4) bekezdés megfogalmazása értelmetlen.
- 4.2 (6) bekezdésben az önkormányzat jogosult képviselőjének jogköre hiányzik.
- 5.4 (9) bekezdésben nem értelmezhető: életvitelével, magatartásával képviselje az általános nevelési eszményeket (pontosítani kellene).
- 5.4 (15) bekezdés módosítását javasoljuk: A tanulmányi szabadság ideje alatt mindenképpen 100%-os illetmény legyen folyósítva.
- 5.4 (16) bekezdéshez megjegyzésünk: ha a pótszabadság 15 nap, akkor a bérek is legalább a közalkalmazottak bérszínvonalának feleljen meg.
- 6.3 (1) bekezdésben jelzett tanulólétszámokat magasnak tartjuk. Az egy osztályban tanulók számát maximum 30 főben állapítsák meg, ez legyen a felső határ.
- 6.3 (2) bekezdésben jelölt 200 tanítási nap a vizsgák miatt nem teljesíthető, be kell kalkulálni az új vizsgarendszert is.
- Javasoljuk, hogy a munkakörökre előírt képesítések alól lehessen mentesítést kérni, nehogy tömegesen kerüljenek ki kollégák az utcára. Bizonyos szolgálati időt kellene előírni, amely esetben el lehetne tekinteni az előírt képesítés megszerzésétől.

A minisztérium álláspontja

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium a törvénytervezet lényegének továbbra is az állampolgári szabadság eszméjét tekinti, és továbbra is fontosnak tartja, hogy a szülők, illetve a gyermekek és az alkotó pedagógusok védelmében a minőségi munka garanciáit a parlament határozza meg.

Figyelembe véve azonban a szakmai és társadalmi szervezetek véleményét, finomítja, illetve pontosabbá teszi javaslatát a koncepciót előkészítő bizottság. A változások lényegét – terjedelmi okokból lényegi pontokra rövidítve – a minisztérium szóvivője az alábbiakban foglalta össze.

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium fontosnak tartja, hogy a pedagógusok és szakmai, érdekképviseleti szerveik alaposan megvitathassák az új közoktatási törvény koncepcióját, ezért a vélemények, javaslatok beérkezésének határidejét 1992 január végéig meghosszabbította.

A minisztérium véleménye szerint célszerű volna, ha a vita a koncepció pontos szövegének ismeretében, tárgyilagos légkörben, elsősorban szakmai fórumokon folyna le. Sajnálatos, hogy kifogásaikat bizonyos körök kampányszerű sajtónyilatkozatok útján politikai hangulatkeltésre használják fel.

Az utóbbi napokban is számtalan írás foglalkozott a koncepció bírálatával. A számos értékes észrevétel mellett jó néhány állítás erős elfogultságot tükröz, s olyan szándékot tulajdonít a minisztériumnak, amely távol áll tőle.

Ezért a minisztérium ismételten leszögezi azokat az alapelveket, amelyekre a koncepció épül, s amelyeket – természetesen kiegészíthető, megváltoztatható formában – a tervezet részleteivel is megfogalmaz.

Mindenekelőtt az „európaiságról”: a mintául szolgáló európai demokráciákban – Finnországtól Franciaországig – senkinek sem jut eszébe megkérdőjelezni az állam felelősségét a közoktatás egyenletes színvonalának, a bizonyítványok egyenértékűségének biztosításáért. Így azt a jogot is mindenki természetesnek tekinti, hogy az állam – szakminisztérium, illetve annak regionális hálózata révén – felügyeli, ellenőrzi az ágazat munkáját.

Az sem kelt megütközést ezekben az országokban, hogy az állam a minimális követelmények megfogalmazására kerettanterveket határoz meg. Inkább azt kell mondanunk, hogy a nyugat-európai államok többségében sokkal szigorúbb tanügyi előírások élnek, mint amilyeneket a magyar koncepció megfogalmaz. Nem igaz tehát az az állítás, hogy a magyar közoktatás az új törvénykoncepció elfogadásával „hátat fordítana Európának”.

A minisztérium véleménye szerint a koncepció elsősorban a gyermekek érdekében készült. Azért, hogy a diákok általánosan konvertálható tudással lépjenek ki az iskolából. Az iskola ma a teljes kiszolgáltatottság és a teljes ellenőrizhetetlenség végletei között hanyódik. Az új törvény koncepciója az intézménnyel kapcsolatos felelősségi és hatásköröket kívánja újraszabályozni, úgy, hogy a döntéseket azokra a legalacsonyabb szintekre utalja, ahol a hozzáértés, az anyagi és az erkölcsi felelősség még számonkérhető. Ez egyébként megegyezik az önkormányzati törvény filozófiájával.

Az intézmény autonómiája a gyermek és a pedagógiai műhely autonómiáját kell, hogy jelentse, s nem öncélúan a szervezet függetlenségét. Ebből következik, hogy ellenőrzés alatt kell állnia, hiszen az iskolának hatalma lehet a gyerek felett, bizonyítványa hatósági érvényű, és a gyermek egész életpályáját befolyásolja. S ellenőrzés alatt kell állnia már csak azért is, mert közadókból tartják fenn. Ugyanakkor senki sem rendelkezhet korlátlanul az iskola felett.

Az önkormányzati törvény az iskolákat a helyi önkormányzatok kezébe adta. Az ágazati irányítás és a felügyelet viszont – beleértve az oktatási költségvetés sorsának nyomonkövetését – a művelődési tárca felelősége. Ennek a felelőségének azonban csak akkor tud megfelelni, ha megfelelő apparátusa van a közoktatási területen történtek figyelemmel kísérésére. Erre szolgál a törvénykoncepcióban javasolt területi oktatásügyi központ, ami nem fenntartó, nem szolgáltató, hanem kifejezetten tájékoztató véleményező funkciót lát el. A TOK nem rendelkezik hatósági jogkörrel. Az intézkedés joga és felelősége az önkormányzatot vagy a minisztert illeti meg. Az eddig beérkezett észrevételek nyomán a koncepció készítői máris kiemelték a szövegből minden olyan utalást, amelynek alapján a TOK esetleges hatósági jogosítványaira lehetett következtetni. (A javított szöveget rövidesen közli az Új Magyarország.)

Sokan kérdezik: miért nem láthatják el a TOK funkcióit a pedagógiai intézetek? Mert ugyanilyen fontos, de a jogállamiság keretei között a felügyelettel összeférhetetlen funkciót kell ellátniuk: a pedagógiai szolgáltatást.

Akik a TOK-tól féltik az iskolák önállóságát, gyakran elfelejtik, hogy ezek a központok tulajdonképpen védelmet is jelentenek a tantestületek számára a basáskodó igazgatókkal, a hatalmaskodó önkormányzatokkal szemben. S nem utolsósorban elérhető távolságban nyújtanak olyan szakmai lehetőségeket, amelyekért ma a legtávolabbi vidékről is Budapestre kell utazni.

A koncepció sokat vitatott pontja a tartalmi irányítás. A tanítási idő 80 százalékos behatárolását sokan – tévesen – úgy értelmezték, hogy a koncepció készítői a tananyag kötelező tartalmát kívánják ilyen arányban meghatározni. Pedig csupán arról van szó, hogy a tervezet alkotói szeretnék megakadályozni, hogy például a szakképzésben egyes iskolák aránytalanul kevés időt fordítsanak a közismereti tárgyra. Mindenesetre a félreértések elkerülése végett a százalékos megfogalmazás a koncepció legújabb változatából kimaradt. A minisztérium ismételten leszögezi: nem kívánja korlátozni a pedagógusok szabadságát!

Az utóbbi napokban több olyan téves közlés látott napvilágot, amely szerint a koncepció a tankötelezettségi életkor leszállításával óvodáskorúakat kíván iskolába kényszeríteni. Szó sincs erről, hiszen a koncepció világosan leszögezi: a gyermek 5 és 7 éves kora között akkor léphet első osztályba, amikor iskolaéretté nyilvánítják. A tankötelezettség teljesítését a gyermek óvodában, illetve óvodai rendszerű előkészítő foglalkozásokon kezdi meg.

Változatlanul sokat vitatott az iskolaigazgatók kinevezési eljárása, jóllehet a koncepció nem tesz mást, mint alkalmazkodik az Alkotmánybíróság döntéséhez és az önkormányzati törvény előírásaihoz. Az észrevételek nyomán annyi a változás, hogy az iskolaszékek a kinevezéseket illetően csupán véleményező, és nem javaslattevő joga van. (Az új változat szerint egyébként iskolaszéket nem kötelező alakítani, csak ha a szülő, a fenntartó vagy a tantestület közül bármelyik kéri.)

Kétségtelenül ellentmondásos az oktatás finanszírozásának kérdése. A minisztérium véleménye szerint az alapfeladatok ellátása teljes egészében állami feladat, s ezért szektorsemleges állami támogatás jár mindazon fenntartóknak, amelyek alapfeladatokat látnak el. Ez egy központi kulcs szerint kiszámítandó pedagógus létszámkeret alapján járó bérfedezet, s tanulói normatíván alapuló dologi minimum lehet, amit a fenntartónak ki kell egészítenie.

A minisztérium szerint önkormányzati intézmények esetében államsegélyből kell kiegészíteni a fenntartáshoz hiányzó költségfedezetet, ha az önkormányzati bevételek nem elegendők. Ezekhez az elképzelésekhez szeretne majd a parlamenti viták során a minisztérium a képviselőktől segítséget kapni.

Összegezve: a minisztérium elutasítja az oktatás korlátlan liberalizmusát, amely az elmúlt évek során áttekinthetetlen helyzetet, a bizonyítványok konvertálhatóságának és minőségének bizonyíthatatlanságát eredményezte. Ugyanakkor a képzési célok megfogalmazásával, az objektív vizsgarendszer kiépítésével, a folyamatos szakmai tájékoztatást és felügyeletet biztosító szakmai szervek létrehozásával, valamint széles körű pedagógiai szolgáltató hálózat kialakulásának elősegítésével olyan feltételeket teremt a magyar közoktatásban, amelyek optimális mértékben garantálják a pedagógusok és pedagógiai műhelyek szabadságát.

HAVASI JÁNOS
szóvivő

A piac belép az oktatásba **Menedzserképzés pedagógusoknak**

Mások megértése és maguk megértése, a kezdetektől sarkalatos pontja a pedagógiának. A beszéd, az értő szó, tudomány, melynek elsajátítása, a kor változásával, egyre sürgetőbben készíteti a tanítót, tanulót egyaránt. A piac mind markánsabb érvényesülése a hazai gazdaságban pedig felértékeli a kommunikáció szerepét, a közlés képességét és igényét. Ugyanakkor a társadalmi változások az átalakuló intézményrendszer, az állampolgári szervezetek, értékközvetítő rendszerek is mind jobban igénylik a magabiztos fellépésű kommunikátorok megjelenését, munkába állását. Ennek az igénynek kívánt elébe menni a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskola Szolnoki Tagozata a marketingkommunikációs szaküzemgazdász képzéssel.

– Mi a célja ennek a másoddiploma szerzését biztosító oktatásnak – kérdezzük Péter István adjunktust – és mit keresnek pedagógusok a hallgatók között?

– A változások mindannyiunk számára nyilvánvalóvá tették, a külső és belső kommunikáció valamennyi gazdálkodó és társadalmi szervezet működésének elemi feltétele. Ily módon a közgazdasági és kommunikációs ismeretekkel rendelkező szakember a szervezeti célrendszer eléréséhez vezető folyamatok mozgatója. Ebbe beletartozik a vállalati arculat kialakításától, az egymás közti kapcsolaton át a public relationsig minden terület. Ezt pedig csak magasan képzett szakemberek képesek megvalósítani naprakész információval, megfelelő szervezeti keretek közt végrehajtott tanulással, ismeretszerzéssel.

Ehhez pedig szükség van pedagógusokra. Olyanokra, akik visszatérően az oktatási intézményekbe, legyen az általános, vagy középiskola, erre az új szellemre nevelik tanítványaikat, készítik fel őket a változásokra. Nagy megelégedésünkre szolgál a részt vevő tanárok jelentős száma. Fontos tudnivalókat nyújtunk részükre és hiányos lenne munkánk nélkülük.

– Egy általános iskolában tanító pedagógus mennyiben tudja hasznosítani az itt megszerzett ismereteket – kérdezzük Raffai Endrénét, aki Uszódról, Bács-Kiskun megyéből, jár a konzultációkra –, mi vitte rá a tanítás mellett a tanulásra?

– Ha az általános iskolának a feladata valóban alapismereteket adni, s kialakítani a gyerekekben a tanulni akarás, a művelődés, a társadalom működése iránti érdeklődés képességét, akkor elengedhetetlenül fontos, hogy megtanítsuk őket egymással, velünk kommunikálni. Az önállóvá nevelés, a saját erejüknek a megismerése magával vonja az egyre nagyobb magabiztosság, a vállalkozói kedv kialakítását. Mindezeket azonban nekem is meg kell szerezniem. Ha visszaemlékszünk főiskolás éveinkre, minket bizony még nem erre tanítottak. Így nemcsak a tanításban vehetem hasznát az itt tanultaknak, de saját ambícióim, érdeklődésem is megtalálja a neki valót. Készülök a vizsgákra, nem könnyű, de hát mi könnyű a mai világban. Férjem vállalkozó, sok érdekeset, újat, tudtam neki is mondani, hiszen mindent megbeszélünk. Sőt a verseny és reklámjog, valamint a marketing szaktárgyakon hallottam közvetlenül hasznosítható dolgokat is.

– Mennyiben változik meg a munkája, a tanítási órái, a másoddiploma megszerzésével? Mi az, amit iskolája közvetlenül is hasznosítani tud ebből a tudásból?

– Jelenleg másfél éves kislánnyal otthon vagyok, de nemsokára ismét tanítani megyek. Bár erre a főiskolára magam jelentkeztem, még a felhívást is egy újságban olvastam, s az összes költséget én állom, biztos vagyok benne, haszonnal zárhatom a három félévet. Változnak az iskolák, miként a világ is változik. Egyre nagyobb feladat hárul az általános iskolára. Remélem én is kivehetem a részem az iskolánk arculatának kialakításában, az új feladatokra történő felkészülésben.

– Nálam kicsit más a helyzet – feleli kérdésünkre Döbrei István, a Mechwart András Vasútközlekedési Szakközépiskola és Gimnázium tanára. – Üzemmérnök vagyok, vasútüzem szervezőt, gazdaságtant és vezetési ismereteket tanítok. Nekem ez a diploma közvetlenül a munkámhoz kell. Amit itt tanulok, azt azonnal hasznosítom is. Nemegyszer a következő tanítási órákon. A vasútüzemi szakon, a gyerekek nem csak forgalomirányítási ismereteket tanulnak, hanem a kereskedelemmel kapcsolatos tudnivalókat is. A vasút ma már szolgáltatás, amit el kell adni, megfelelő színvonalon. Belépett a piac és ha a tanítványaim, a leendő középvezetők, nem illeszkednek be ebbe a körforgásba menthetetlenül lemaradnak. Nemcsak ők, de a cég is amit képviselnek. Gyors reagálás, állandó figyelem, kommunikációs készség is messzemenőleg pontos, naprakész információk. Ez a lényeg. Mindezekhez pedig nekem, illetve nekem is kell hozzásegítenem őket. Újsághirdetésben figyeltem fel erre a lehetőségre és minden bizonnyal ezeknek az elveknek is köszönhető, hogy munkahelyem messzemenőleg támogatott. Kollégák lehelyettesítésének, fizeti az intézmény a szükséges költségeket, bíznak a képzés sikerében, hasznosságában. Én természetesen az itt hallottakat elmesélem, megbeszéljük, vitatkozunk, hisz friss információkat viszek haza. Kezdetben óvatos voltam, fenntartással kezeltem ezt az egészet, de mostanra kialakult a megfelelő kép. Elégedett vagyok, örülök, hogy itt lehetek.

– Tagadhatatlan – összegzi a beszélgetést Péter István adjunktus –, hogy első hallásra soknak tűnik a félévente 17.000 Ft tandíj. Ennek ellenére már a negyedik csoportot indítjuk, s jelentkezőnk van bőven. Ez posztgraduális képzés, önköltséges. Mindenképpen ki kell jönni a pénzből. Ez egy ilyen műfaj. Mielőtt belevágtunk, körülnéztem az oktatási piacon és megállapítottam, valójában egyáltalán nem megrázó ez a befektetés. Van olyan tanfolyam ami kétnapos, sokkal többbe kerül és mindössze egy részvételt igazoló papírt ad. Mi pedig állami diplomát. Jelentkezhet képzésünkre minden, diplomával rendelkező, a téma iránt érdeklődő személy. Felvételi elbeszélgetésünkön sokféle indokot halottunk, de az egyöntetű, mindenki bízik abban, hogy a napi munkájában, a közvetlen gyakorlatban hasznosíthatja az itt

tanultakat. Sok a pedagógus, a vállalkozó és most megjelentek a munkanélküli, állástalan diplomások. Intenzíven együttműködnek, szorgalmasan tanulnak, ismeretlen a lazaság. Már néhány vizsgán túl vagyunk, elégedetten mondhatom, nincs gond a felkészültséggel.

– Mennyiben tudják biztosítani a résztvevőknek a naprakész, használható információkat? Milyen szakembereket tudnak megszerezni a magas színvonal érdekében?

– Bár főiskolánk oktatói gárdája képzett szakemberekből áll, igyekszünk megszerezni a szakma elismert képviselőit, hogy ebben is a legjobbat, a legtöbbet nyújthassuk. Elszomorító, hogy milyen szerény tiszteletdíjat tudunk fizetni, s mérhetetlen öröm számunkra, milyen készségesen, segítő szándékkal támogatnak minket az üggyel kapcsolatba kerülők. Verseny és reklámjogból dr. Vörös Imre alkotmányjogász, protokoll-etikettől Kolba Péter kormányfőtanácsos, a miniszterelnöki hivatal protokollfőnöke, marketingből dr. Blaskovits László, az OFK Hungária multinacionális marketing és piackutató cég igazgatója tartott előadást. Eljött Vicsek Ferenc, a Petőfi rádió intendánsa és Almási Gizella az RTV stúdió vezetője is. Meggyőződésem, hogy mindannyian átértékelték az ügy fontosságát, a nagyszerű lehetőséget. Ebben a változó világban elvész, aki nem képes megújulni. Legyen az reklámszakember, vállalkozó, vagy pedagógus. Amire mi itt tanítunk, az elsősorban a szemlélet, maga a változásra való képesség. Azokat várjuk, akik ennek a szellemnek megfelelően kívánnak dolgozni, alkotni, tanítani.

Cs. B.

TALÁLKOZÁS TENK LÁSZLÓ festőművésszel

Született 1943-ban Nagybányán. Iskoláit Pécsen, Tatabányán és Miskolcon végezte. A Képzőművészeti Főiskolán Bernáth Aurél növendéke volt. Budapesten él. Felesége gobelin szövessel foglalkozik. Három gyerekük van.

„Vérbeli kolorista! Árad belőle a szín, de nem akárhogyan. Tudniillik Bernáth növendék volt, tehát megtanulta a csíziót. De ez nem visszafogott festő, ez olyan, mint a vizsla, mikor hirtelen szabadon eresztik. Ez kiereszti ecsetéből a tavaszt, az őszt, a színeket, – és elcsípi azt a pillanatot, amikor a Nap lemegy, az alkonyat és az este között. Az a pár pillanat, amikor a Nap reflexe felgyújtja a színeket. Hát itt tombol minden! Itt olyan rőt fák vannak, olyan liliumok – ami a giccsbe is beleférne.

Azt Tenk mind megkísérli, és sikerül neki, sikerül olyan égboltot teremtenie, mint utoljára Csontvárynak!

Az ember nem hiszi el, hogy létezik még ma. Fiatal ember, művész, aki meg meri ezt kockáztatni.”

(dr. Supka Magdolna művészettörténész ajánlásából)

Létezik! Képi gazdagságával, költőiségével, eredetiségével jónéhány kis- és középiskolás diák, művészetbarát tanár, sőt! Óvodáskorú emberpalánta hétköznapijait tette ünnepivé. Megnyerően kedves, rokonszenves emberként is megismerhettük. A Békásmegyeri Községi

Házban megrendezett kiállítását megtekintőknek lebilincselően érdekes tárlatvezetésben is részük lehetett.

Köszönet érte mindazoknak, akik a kiállítást rendezték, akik a környezetünkben élő és alkotó emberre felfigyeltek, s akik kollégáknak, barátoknak ajánlották a rendhagyó művészettörténet – műalkotás órát! Érdemes volt.

T-ART GALÉRIA CSILLAGHEGY

Bp. 1038 Rózsa u. 12.

szombat-vasárnap 10-18 óráig

telefon: 160-9272

*A művész házaspár – telefonbejelentés után – nagy szeretettel várja a diákcsoportokat!
Szemán Éva*

A Független Pedagógus Fórum állásfoglalása

A Független Pedagógus Fórum megvitatta a Művelődési és Közoktatási Minisztérium által készített közoktatási törvény koncepcióját, és azt – bár kétségtelenül tartalmaz progresszív elemeket – elutasította. Indokaink a következők:

*Az oktatási rendszer működésének újraszabályozásához nélkülözhetetlennek tartjuk egy – az óvodára, a köz-, a felső-, szak-, felnőttoktatásra, a posztgraduális képzésre egyaránt vonatkozó – koherens oktatáspolitikai kidolgozását. Átgondolt törvénykezés csak ez alapján képzelhető el, s a sorrend felcserélése nemkívánatos kényszereket vihet be a szabályozás folyamatába. Tudomásunk szerint –jóllehet erre többször felhívtuk az MKM figyelmét – ilyen koncepció nem létezik.

*A területi oktatási központoknak a törvény elfogadása előtti létrehozása hasonló kényszert eredményezne a közoktatási törvényre vonatkozóan, ezért ellenezzük.

E központok felállításával azért sem értünk egyet, mert működésük súlyosan sérti az önkormányzatiság szellemét, alapjaiban veszélyezteti az intézmények és a pedagógusok szakmai autonómiáját. Az iskola és a tanárok szakmai önállósága – mint számos alkalommal megfogalmaztuk – nem önérték, nem is elsősorban a szakma elvárása miatt fontos, hanem azért, mert gúzsbakötött iskoláktól, tanároktól csak a gyermekeink alattvalóvá szocializálása remélhető.

*Az iskolaalapítás feltételei korlátozó, diszkriminatív jellegűek, így az európai normáktól eltérőek.

*A tervezet számos ponton nem megítélhető, mert a szabályozást túl sok helyen utalja miniszteri rendeletek hatáskörébe.

Ez egyébként a kiszámíthatóságot, a stabilitást is veszélyeztetheti.

*Hasonlóképpen nehéz véleményt mondani a koncepció azon részéről, amelyekben a NAT-ra, a vizsgarendszerre, az iskolastruktúrára hivatkozik. Ez utóbbiakról semmilyen kiegészítő

információ nem áll rendelkezésre, így nem derül ki hogy a preferált új rendszer elemei mennyire lesznek összhangban egymással; megnövelik-e a teljes értékű középfokú képzésben részesülő diákok arányát egy korosztályon belül, közelítve a magyar oktatási rendszert a fejlett országok normáihoz; mennyire lesz szelektív az iskolarendszer, mely pontokon, milyen eszközökkel szelektál majd; hogyan lesz képes kezelni az ország településszerkezetéből fakadó problémákat stb.

*Közismeret, és mindenki által elismert tény, hogy a pedagógus az oktatás kulcsszereplője, ennek ellenére a pedagógusképzés még érintőlegesen sem jelenik meg a koncepcióban. Kétségtelen pozitívumként, a pedagógus szakma professzionalizálására irányuló törekvésként értékelhető a hétévenkénti egy év, amely továbbképzésre fordítandó. Úgy véljük azonban, hogy a pedagógusképzés reformjának a tanári pálya teljes ívét át kell fognia, a graduális és posztgraduális képzés korszerű tartalmú, összehangolt rendszerét szükséges kialakítani.

*Ha igaz a tervezet azon megállapítása, hogy a NAT-ban foglalt tananyag megtanítása a rendelkezésre álló idő 80%-át igényelheti – mégha ez a maximum is –, akkor itt nem beszélhetünk kerettantervről, hanem kemény tantervi szabályozással állunk szemben.

*Tisztázatlan, hogy mi tartozik az iskola alapszolgáltatásai közé, így nem tudni, mit kell fedeznie a normatív támogatásnak.

A fentiek alapján a Független Pedagógus Fórum javasolja

*Az MKM a szakma bevonásával dolgozzon ki koherens oktatáspolitikai programot.

*Ez alapján folytatódjon a törvénykezés előkészítése a szakmai és laikus közvélemény részvételével.

*Tekintettel arra, hogy a társadalmi érdek a nevelési-oktatási intézmények mozgásterének növelése – mert csak egy szakmailag autonóm intézményben, az értelmiségi szabadságával és felelősségével rendelkező tanár, tantestület lehet képes az autentikus nevelésre, egy érdek – és értékviszonyaiban, elvárásaiban, igényeiben pluralizált (helyi) társadalomhoz történő alkalmazkodásra –, ezért javasoljuk: a közoktatási törvény a közoktatás szereplőinek kapcsolatrendszerét szabályozza a szereplők tevékenysége, magatartása helyett. Az előbbi ugyanis a szakmának és a klienseknek kínál tág mozgásteret, míg az utóbbi a tanügyirányításnak és az államnak.

Ha a kormányzó pártok nem csak a politikai deklaráció szintjén vallják, hogy az oktatás pártok feletti nemzeti ügy, amellyel kapcsolatos törvényhozás alapja csak a széles körű konszenzus lehet, akkor megteremtése érdekében javasoljuk a parlamentnek az oktatási törvény kétharmadoszá minősítését.

Az 1992-es évben a területi oktatásügyi központok létrehozására betervezett összeget fordítsák az iskolai innováció támogatására.

Független Pedagógus Fórum

Egy kollégium diszkrét bálja

Péter, a gyerekarcú, jóvágású, pályakezdő tanár félt a kollégiumtól. Oly sok rosszat hallott a diákotthoni munka lélektelenségéről, a tanulók közötti viszony kisebb-nagyobb embertelenségeiről, s olyannyira tele volt ambícióval a tanítás, az óratartás iránt, hogy a nevelőtanári munkát csak jobb híján vállalta el, s azzal a feltétellel, hogy délelőttönként vihet két osztályt a szomszédos gimnáziumban.

Az első hetek nem igazolták aggodalmait.

Igaz, a tanulókat nehéz volt féken tartani. Szembeszökően rosszabbak, vagy talán csak fáradtabbak voltak, mint délelőtt az órákon. De Péter ezt természetesnek tartotta. Senki sem képes huszonnégy órán át legjobb önmagát adni, viselkedni. S Pétert tulajdonképp az első pillanattól elfogadták. Imponált a gyerekeknek, hogy oroszról, angolból és németből egyaránt tud nekik segíteni, s nem restelli bevallani, hogy a matekot ő bizony már elfelejtette, jobb híján együtt küzd velük a példa megoldásán, s a végén csak megoldja.

Hogy mi minden meg nem történik egy kollégiumban – mondja Gábor, aki három éve van a pályán, ám az abszolúte tapasztalatlan Péter mellett mintha valami vén róka lenne... – és mesél: egy szép napon Balogh Mancit végigsétál a folyósón, s a frissen kimosott ruhákat, amiket a lányok a radiátorokra teregettek száradni, sorra bedobálja a szemetesbe. Jó, nem?

Hogy mi minden meg nem történik egy kollégiumban – mondja Kálmán, a középkorú kollégium-igazgató –, bejön hozzám egy anyuka, sírva, s megtudom tőle a következőt. Hárman voltak a szobájában, két testvér, másodikos és harmadikos, meg az ő elsős fia. Hát képzeld, a két testvér úgy terrorizálta azt a fiút, hogy megszólalnia is csak jelentkezés után volt szabad. Mint az órán. Jó, nem?

Hogy mi minden megtörténik egy kollégiumban – meséli Tünde, a kollégium legszebb lánya, és vihog, de nem folytatja unszólásra sem, épp csak annyit kezdett el, hogy Balogh Mancit meg a viharlámpa... Végül egy harmadikos fiú meséli el a történetet. Balogh Mancinak – Balogh tanárnőnek, javítja ki Péter – volt egy szokása. Kopogás nélkül nyitott be a fiúszobákba. A nap bármelyik időpontjában. S ez a srácokat egy idő után zavarni kezdte. Volt egy rózsaszín bőrű, vörös hajú, hatalmas kövér srác, a Brehlik. Hihetetlenül szőrös volt a teste, igaz, szép szőkésvörös szőrzettel. Azt felállították, szembe az ajtóval, négykézláb, meztelenül, háttal a bejáratnak. Leoltották a villanyt, s az ajtó két oldaláról, a földön ülve ketten zseblámpával megvilágították a fenekét. Azt a hatalmas, kövér, rózsaszín fenekét. Ahogy ott állt négykézláb, terpeszben, ott lengedezett a hatalmas viharlámpa... És várták Balogh Mancit. Az meg jött. Benyitott, szokás szerint kopogás nélkül. Megállt az ajtóban. Brehlik rózsaszín segge, szőkésvörös szőrzettel, alul a viharlámpával, kivilágítva. Állt ott némán vagy három másodpercig, aztán sikoltott egyet és elmenekült. Soha többé nem nyitott be kopogás nélkül...

A tanév első két hónapja csendben és békében telt a kollégiumban.

Aztán egyszerre pattant ki minden.

Négy kislány szörnyű bünt követett el: becsempészett a koliba egy üveg pezsgőt, hogy így ünnepeljék meg egyikük születésnapját. Mivel nem szoktak hozzá a szeszes italhoz, ketten

szabályszerűen berúgtak közülük. Két nap múlva épp Péter volt éjszakai ügyeletes, amikor kipattant egy újabb botrány. Iskolabál volt, a kollégisták éjfélig kimenőt kaptak. Legtöbbjük visszaért éjfélre, egy kislánynak azonban még egy órákor sem volt se híre, se hamva. Negyed kettőkor Péter vette a telefont, hívta a rendőrséget. Elmondta, mi történt, s segítséget kért. Miután a vonal túlsó végén a tiszt a tanuló nevét kérte, Péter némi nevetést hallott a kagylóból. Aztán azt mondta a rendőr, hogy a kislány egy kollégájával a rendőrtiszt klubban szórakozik. Péter kérte, a gyereket azonnal hozzák be a koliba. Még csak tizenhat éves... Meg is érkezett a lány vagy másfél óra múlva egy részeg rendőrtiszt társaságában, aki ifjúságvédelmi felelősként mutatkozott be. Nyomatékosan kérte, a kislányra nézve ennek az éjszakának ne legyen semmi következménye. Ezalatt a gyerek felslisszolt a szobájába, mintha ezzel rendben lenne minden. A harmadik ügy két nap elteltével történt a fiúk folyosóján. Este tízkor Gábor, az ügyeletes tanár arra nyitott be, hogy az egyik szobában vagy tíz elsős ül a földön, míg a szoba lakói, a negyedikesek az ágyukon fekszenek és röhögnek. Csak hosszas nyomozás, órákig tartó „kihallgatások” után derült fény arra, mi is történt. Szokássá vált a kollégiumban, hogy a negyedikesek zokniját, alsóját az elsősöknek kellett kimosnia, és nekik kellett megágyazni este és beágyazni reggel a negyedikesek szobáiban. Ezen az estén már meg voltak vetve az ágyak, amikor egy negyedikes azt parancsolta egy elsősnek: tegye el az ágyneműt, aztán ágyazzon meg újra. Ám ezt az elsős fiú megtagadta. Erre a nagyok feldühödtek, hogy ez lázadás, megfogták az elsöst és bezárták az ágyneműtartóba. Melléraktak féltucat cipőt, legyen mit szagolnia. Amikor vagy háromnegyed óra múlva kiengedték őt, egybehívták az összes elsöst a folyosóról. Elmondták nekik, hogy a lázadás miatt büntetésből ma a negyedikesek szobájában, a földön ülve fognak aludni. Erre nyitott be Gábor...

A kollégium kicsiny tantestülete fegyelmi bizottsággá alakult. A pezsngőzés volt a legegyszerűbb eset. A lányok nem tagadták, mentségük sem volt. Szesz ital fogyasztását tiltja a házirend. Azt a kettőt, aki be is rúgott, kicsapták a kollégiumból. A másik két díszpinty a legszigorúbb írásbeli fegyelmit kapta, s egy „utolsó figyelmeztetéssel” a tarsolyában maradhatott.

Bonyolultabb volt az „éjszakai pillangó” esete. Ő ugyanis azzal védekezett, hogy az iskolabálon Szabó tanárnőtől elkéredzkedett, és engedélyt is kapott a későbbi visszatérésre. Kollégistát a diákotthonból csak kollégiumi nevelőtanár engedhet el – vetette közbe Péter –, és ha mégis elengedte ezt a gyereket Szabó tanárnő, legalább telefonált volna be a koliba. – Tudod – magyarázta szinte atyai szeretettel Kálmán, az igazgató, amikor a kislányt kiküldték – sajnos Szabó Jutka tényleg elengedte azt a gyereket, csakhogy – ezt ne vegyük be a jegyzőkönyvbe, Mancika – aznap este kicsit többet ivott a kelleténél. Ne csináljunk ebből a kimaradásból nagy ügyet, gyerekek, még Szabó tanárnőnek lenne baja belőle – mondta joviális mosollyal, de igen határozott hangon. Így aztán a „bálkirálynő” megúsza egy igazgatói figyelmeztetéssel.

A negyedikes kontra elsős fiúk esete minden nevelőtanárt felháborított. A legérdekesebb az volt a dologban, hogy a negyedikesek a kihallgatások során egyáltalán nem tartották magukat vétkesnek. Amióta világ a világ – mondta közülük a legnagyobb szájú –, a negyedikesek mindig felavatják az elsősöket. Kálmán hatalmas lelki-prédikációt tartott, szinte üvöltött. Aztán, amikor kimentek a gyerekek, a fegyelmi bizottság előtt hangsúlyt váltott. Ezek a gazfickók – mondta csendes, moralizáló stílusban – mégiscsak eljutottak a negyedikig. Mindnek van már priusza. Ha kicsapjuk őket a kollégiumból, az iskolából is repülnek. Legyünk mértéktartóak, kollegák. Írásbeli figyelmeztetést javaslok.

Péter mindhárom döntésnek ellene szavazott. Mindháromszor egyedül. Korábban maga sem hitte volna, ilyen hamar állást változtat majd. Önként ment. Nem küldték, nem is marasztalták.

Epilógus

Péter az utolsó kollégiumi éjszakáján nyugtalanul aludt. Este semmiféle búcsút nem rendezett, sem kollégákkal, sem gyerekekkel. Olyan este volt, mint máskor, ha ő az ügyeletes. Azazhogy majdnem olyan. Mert volt egy különös incidens... Péter sohasem nyitott be a szobákba kopogás nélkül. Kopogott, várt, s az egyértelmű „igen” után nyomta le a kilincset. Így tett most is, amikor, takarodó előtt, kötelességét teljesítve, végigjárta a szobákat. Amikor a jól hallható „igen” után belépett az egyik lányszobába, egyedül Tündét találta ott. A földön guggolt, anyaszült meztelenül. Mintha valami jóga gyakorlatot végezne. Nem sikoltott, csak zavarbaejtően mosolygott. Péter hebegett valamit, aztán kimenekült a szobából.

Reggel ötkor kopogásra ébredt. Ösztönösen az órára pillantott:

– Jézusom, még egy óra van ébresztőig, mit akarnak ezek... Félálomban nyitott ajtót. Tünde állt ott, átlátszó hálóingben, mosolyogva, valami rém banális ürüggyel. Péter pár másodpercig szólni sem tudott. Aztán gorombán elzavarta a lányt, miközben észrevette, hogy a lány észrevette, micsoda erekciója van.

Már nem tudott elaludni. Machiavelli jutott eszébe. „Nem azokat a bűnöket szoktuk megbánni, amelyeket elkövetünk, hanem azokat, amelyeket nem követünk el.”

Aktuális gondolatok a vezetésről

Az elmúlt évek gyors változásai az iskolákat alig érintették. A néhány új szellemű, új struktúrát követő iskolán kívül minden úgy folyik a falakon belül, mint eddig. Úgy látszik újra csak a felülről jövő instrukciókra várnak az oktatási intézmények; az új Oktatási Törvényre, a Nemzeti Alaptantervre, a vizsgarendszerre. Mintha azt gondolnák; úgyis változtatásokra kényszerülünk, minek próbálkozzunk addig. Pedig az iskola belső megújítása, fejlesztése nem várható kívülről, elsősorban azokkal lehet és kell megkezdeni, akik ott élnek, dolgoznak. Ugyanakkor hiányoznak e belső változások elindítói, melynek kulcsfigurája az igazgató, a vezető.

A tipikus igazgató

Ha isolaigazgatók között vagyok, mindig meglepődök azon az egységes megjelenés-, viselkedés- és kommunikációs módon, ahogy a vezetők jelen vannak. Milyen is a tipikus igazgató; öltöny, nyakkendő, vagy kosztüm, túsarkú cipő, konty vagy frissen ondolált haj. Hosszú, jól, vagy kevésbé jól felépített hozzászólás, kerek kis előadás, mindez magas fejtartással, erős hanghordozással kísérvé. (Nincs szükség mikrofonra.) Hivatalos stílus, semmi személyes közlés. Maximum annyi; „az én iskolámban...” az én véleményem az, hogy, az én pedagógusaim... stb. Én... én... én...

Megfontoltság, méltóság, tekintély, megfellebbezhetetlenség, a megtettesült emberi tökély igénye. A tipikus igazgatóval a legritkább esetben fordul elő, hogy érzékelné a hallgatóság érdeklődését, és rugalmasan ehhez igazítaná mondandóját. Amit el akar mondani, azt bátran elmondja.

Az iskolában reggeltől estig fontoskodva jár-ke, vagy az irodájában – csukott ajtó mögött – ügyeket intéz. A kopogásra felriad papírjaiból, és gondterhelten sorolja a belépőnek problémáit. Hogy milyen nehéz elintézni ezt, azt, amazt. Ha egy kollégája ötlettel fordul hozzá; ígéri, megvizsgálja, megbeszéli, utánanéző, hogy lehet-e ezzel valamit kezdeni, miközben nagylelkűen megveregeti az ötlethozó hátát, barátságosan kitessékeli az illetőt, mert gondolatai a félbehagyott papiroson járnak. A tipikus igazgató az elfoglalt, a gondterhelt, a reggeltől estig az iskolát őrző felelős személy.

A legkritikább esetben beszél pedagógiáról. Legfőbb gondja az iskola gazdasági ügyeinek az intézése, az ország nehéz gazdasági helyzetének begyűrűzése az iskolába, az önálló gazdálkodás terheinek vállalása.

Ha jut ideje órákat látogat az előre kifüggesztett óralátogatási terv szerint. (Melyet önhibáján kívül gyakran változtatni kényszerül.) Utána értékeli a pedagógus munkáját. Kb. két-három évenként mindenki sorra kerül. Ennek megadja a módját. Füzettel a hóna alatt vonul az osztályba, majd utána a pedagógussal együtt az irodába. A többiek ilyenkor csak suttogva beszélnek körülöttük.

Milyen igazgatóra van ma leginkább szükség az iskolákban?

Aki személyközpontúan vezet. Nem a feladatok vezérlik, hanem a beosztottak személyiségének fejlesztési lehetőségei. Aki munkája legfontosabb részének tartja a másokban rejlő képességek, önérvényesítési vágyak, ötletek, koordinálását, kibontakozásának segítségét, facilitását és az adott célok szolgálatába állítását.

Az oktatási intézmények vezetése lényegesen eltér a termelő üzemekétől. Itt a beosztottak és a vezetők végzettsége azonos, és a beosztottak – a pedagógusok – is vezetők a gyerekek szintjén. Az a tapasztalat, hogy amilyen vezetést él át a pedagógus, az meghatározó a gyerekekkel való kapcsolatában.

Kérdés: milyen gyerekeket akarunk nevelni? Ha szuverén, autonóm egyéniségeket, akik képesek az élet különböző helyzeteiben felmerülő problémáik megoldására és nem pusztán alkalmazkodnak a meglévő helyzethez, akkor a nevelésben olyan pedagógusoknak kell részt venni, akik hasonlóak. Azaz nyitottak, képesek másokkal együttműködni, alkotó módon gondolkodni, problémákat megoldani, személyiségükkel nevelni. Hogy a pedagógusok ilyenek lehessenek, vagy ilyené válhassanak, ahhoz a helyzetnek megfelelő vezetésre van szükség. Azaz, olyan vezetésre, mely az emberi kapcsolatokat a személyeket állítja középpontba; nem a feladatmegoldás hatékonyságának növelésére, hanem a személyiség fejlesztésére irányul. Nem a hatalommal, az ismeretekkel törődik elsősorban, hanem az emberek érzelmével, attitűdjével és másokkal való kapcsolatokkal. Vagyis meg kell tanulnia a vezetőnek, hogyan kell másokra figyelni, másokat megérteni, mások személyiségét elfogadni, nyíltan kommunikálni.

Barlai Róbertné

Kis befektetéssel a MARKET MODEL pedagógusoknak is

A boldogulás módszerei igen különbözőek. A sikerek néha egészen apró kis sikermozaikokból tevődnek össze: kockáztatni is kell.

Magyarországon most – aki csak teheti: vállalkozik.

Az IDEM Kft. Budapest egy szokatlanul új, de biztonságosnak tűnő kisvállalkozási lehetőséget kínálva, hozzáértő szakszerűséggel megszervezte az egyre népszerűsödő MARKET MODEL-t, melyben máris nagy számban vesznek részt magán és jogi személyek egyaránt. Kevés befektetéssel, kis vállalkozó szellemmel és főként jó szervező munkával – szabályos módon – lehet pénzt keresni. Próbátétel, mert bárki kipróbálhatja kereskedelmi képességeit, tud-e embereket további hasonló vállalkozásra ösztönözni. Próbalehetőség egyéb vállalkozások elkezdéséhez.

A MARKET MODEL nem játék, s nem szerencsejáték! Kereskedelmi project (tervezet, javaslat, ajánlat), amely egy jól ismert ötlet felhasználásával került kidolgozásra: a vállalkozói képesség kipróbálására, melyet ki-ki maga tud befolyásolni. Nincs olyan eleme, mely a pusztá szerencsén múlna.

A cég tevékenysége megbízható, mert az érvényes törvények alapján működik – szigorúan megszabott belső szabályok szerint. A résztvevők nyeresége saját képességükön és kereskedelmi érzékükön alapul.

A számítógépbe táplált kereskedelmi project teljesen hivatalos. A visszaélés, a csalás kizárt. A számítógép mindenki anyagát regisztrálja. Fél évig tárolja. A postai pénzfeladó vényeket megőrzi. Bármikor ellenőrizheti minden résztvevő, hol áll a kereskedelmi láncban. (A postai szolgáltatás ellenőrizhetősége miatt a program szabályzata még azt is javasolja, hogy a résztvevő saját érdekében készítsen fénymásolatot az igazoló szelvényekről, amelyeken a postai befizetések történtek.) A rizikó semmi – a befektető rögtön a pénzénél van – mihelyt továbbadta a kereskedelmi stafétát. Sikerre számíthat, ha mielőbb (de legkésőbb 6 hónapon belül) talál 4 olyan további résztvevő-vállalkozót, aki – mint ő – hajlandó akár ismeretlen embereknek is postán pénzt küldeni annak reményében, hogy hamarosan neki is küldenek azok akik utána szálltak be. A néhány hónapos tapasztalat arra mutat, hogy leginkább a családtagok, a barátok, a munkatársak és ismerősök szervezhetőek be (és így jobban nyomon követhető a postára befizetett pénzüsszegek megérkezésének nyomonkövetése is).

A rokoni – baráti kapcsolatok révén egyre inkább bekapcsolódik a vidék is – e Budapest központi tevékenységbe –, mert az előnyomatott postakész borítékok feltételezik a fővárostól távolabb élők jelentkezését is.

Nem fedi a valóságot, hogy a fürgébbeknek, szemfülesebbeknek van nagyobb esélye. Most, negyed év elteltével is, minden új belépő kártya – esélyegyenlőséggel – külön, külön indul. Az új induló mostantól is külön építi ki kapcsolatrendszerét. Korábban is és jelenleg is a siker záloga, hogy a továbbiakban is olyan 3-4 kezdeményező partnerre találjon, akik szintén folytatják a megkezdett vállalkozást.

Sokan úgy csinálják, ha sikeresek az A (1000,- Ft-os) vagy (és) a B (3000,- Ft-os) variációban, megpróbálkoznak, befektetnek a C (10000,- Ft-os) vállalkozásba is. Szembetűnő, hogy a B és a C program bevétele – mely a résztvevő nyereségévé válik – között nem túl nagy az eltérés. Ez abból adódik, hogy a teljes sikerhez háromszor több befektető kell a B-nél, míg a C-nél kevesebb ember kell és rövidebb idő alatt várható a közel azonos végeredmény. Előfordul, hogy a B variációban valaki nem mind a 4 MARKET MODEL-t adja el először – mert nem akad mindjárt kellő számú jelentkező –, hanem a négyből egyet s inkább annak gyors továbbhaladását szervezi és heteken belül biztosabb – gyorsabb nyereséghez jut. Nincs

kikötve az sem, hogy valaki csak egyszer vehet részt; s a későbbiekben 1 körforgás is kialakulhat.

A program kinyomtatott szabályzatát a résztvevők kézhez kapják, de hasznos, gyakorlati tanácsokat nyújtanak az IDEM Kft. rokonszenves-udvarias fiatal munkatársai a Testnevelési Főiskola Bpest, XII., Alkotás u. 44. sz. épületében hétköznapiokon 8-18, szombatonként 8-13 óra közti időszakban.

Érdeemes élni az alkalommal, mert a MARKET MODEL nem csupán csábító ígéret, hanem az újszerű kezdeményezésbe vállalkozó kedvvel és rátermettséggel bekapcsolódók kellő mértékben gyarapodhatnak anyagilag, legális nyereségre tehetnek szert.

Bizonyos, hogy két egyenlő eséllyel induló embernél mindig az ér előbb célba, akinek a hite és kitartása nagyobb. Híres sportolók és üzletemberek élete kezdődött el jelentős hátrányokkal és nemhogy megadták volna magukat, hanem jóval túltettek jó sorsú átlagembereken. Minden akadály sikeres leküzdése több erőt adhat lelkünknek, mint a zökkenőmentes siker.

D.J.

„Az álmok iskolája...?”

avagy

Jelentés a Produktív Iskolák Nemzetközi Hálózatáról

– Mondjátok, milyen iskola lenne álmotok iskolája? – kérdezte búcsúzóul a szentlőrinci gimnazistákat Bret Schlesinger, a „New York-i Város mint Iskola” képviselője.

–

– Álmaink iskolája lenne, lehetne... a „Város mint Iskola” – válaszolták cinkos mosoly kíséretében azok a fiatalok, akik jó fél órával korábban csodálkozó szemmel, tartózkodó kíváncsisággal fogadták az „Emberismeret” órájukra hivatlanul betoppant látogatókat, azokat, akikről időközben megtudták, hogy milyen országból, milyen iskolából érkeztek.

–

Az 1972-ben alapított „New York-i Város mint Iskola” alternatívává vált programja 1977-ben a „kitűnő modell” elismerő címet kapta. Az intézmény minisztériumi engedéllyel működik, s a nemzeti jövedelemből is részesül anyagi támogatásban. Ez a modell – mint az alapítók és az adaptálók vallják – működtethető kisebb vagy nagyobb lakókörzetben, városi, külvárosi vagy vidéki környezetben egyaránt. Ez az iskola olyan fiatalok számára nyújt életprogramot, akik a hagyományos iskolarendszertől kiszorultak, vagy nem kaptak lehetőséget a hagyományosan működő iskolák keretei között arra, hogy saját útjukat megtalálhassák. E pedagógiai program alapvető jellemzője, hogy a fiatalok képzésébe bevonja a település közösségeit, munkahelyeit is. A fiataloknak lehetőségük van arra, hogy tanulhassanak, tapasztalatokat gyűjtsenek, kipróbálhassák önmagukat az ún. gyakorlólhelyeken, azaz ipari, kereskedelmi, kulturális, szolgáltató intézményekben, kommunális, politikai szervezeteknél vagy egyéb létesítményekben. Az egyénre szabott – tanár, diák, gyakorlati mentor által összeállított – curriculumok segítségével a fiatal kielégítheti érdeklődését, továbbfejlesztheti tudását, kipróbálhatja saját erőit, ugyanakkor a legkülönbözőbb pályák, szakmák mindennapi gyakorlatában az élethelyzetek sokasága válik „hozzáférhetővé” számára. Ez az iskola vállalja, hogy programot nyújt a gyengén teljesítőknek, a lemaradóknak, de lehetőséget kínál a tehetségeseknek, s az eddig elszenvedett sokféle kudarcot nem növeli tovább. Teszi ezt azért, hogy

- a feladatokat személyre szólóan határozza meg, s ehhez rendeli a követelményeket s a betartandó szabályokat,
- a sikert „nyitott végű” szituációkkal segíti elő,
- segít az „énazonosság” megtalálásában, a reális önértékelés kifejlődésében,
- a figyelem középpontjába helyezi az egyéni életpályák felé vezető út és cél aktuális szintjét,
- a „helyszínen” történő tanulás során valódi probléma és döntéshelyzetek részeseivé és megoldóivá teszi a fiatalokat,
- a világban való eligazodás megismertetésével és gyakoroltatásával a fiatalokban meglévő esetleges feszültségeket feloldja,
- a mindig konkrét és sokrétű feladatok programjával a tevékenységek elvégzéséhez szükséges képességegyüttesek sokféleségét mozgósítja, fejleszti tovább stb.

(Erről bővebben: Lásd.: Bakó Gyöngyi – Bárdossy Ildikó – Sztanáné Babits Edit: Csak az iskola lehet „iskola”? A New York-i Város mint Iskola (City as School) Mottó: „Ahol mindenki egy csillag”= Fejlesztő Pedagógia, megjelenés alatt.)

A New York-i program inspirálta a berlinieket arra, hogy ők is létrehozzák a „Berlini Város mint Iskolát”. Az 1987-ben – szociálpedagógiai modellkísérletként – indult iskola programtervét a berlini parlament megvitatta, elfogadta és támogatta.

(Erről bővebben: Lásd.: Bakó Gyöngyi – Bárdossy Ildikó: Egyénre szabott tanulási, képzési lehetőségek egy szociálpedagógiai modellkísérletben = Fejlesztő Pedagógia, 1991. 2. szám.)

A berlini program kidolgozói fontosnak tartották azt, hogy megtaláljanak, hogy összefogjanak „Európaszerte” olyan szakembereket, akik előnyben részesítik, támogatják az egyén érdekeltségét is megteremtő gyakorlatorientált, tapasztalatokra építő tanulást. 1987-től így lettünk – dr. Bakó Gyöngyivel együtt – mi is részesei ennek az együttműködésnek.

A Berlini Város mint Iskola, ill. a Berlini Szociális és Szociálpedagógiai Szakfőiskola vezető munkatársai, dr. Jens Schneider és Ingrid Böhm kezdeményezésére létrehívott nemzetközi konferencián határozták el a résztvevők – Berlinben, 1990 júniusában – a további, immár szervezett keretek közötti együttműködés szükségességét. Egyetértettek abban, hogy a fiatalok fejlődését jobban elősegíti az a tanulás, amely az alkotó – értékét létrehozó – aktivitásra épül. Függetlenül attól, hogy a tanulás az iskola falain belül vagy kívül folyik-e? a hangsúly azon van, hogy a fiatalok a tanulási folyamatban konkrét tapasztalatokat szerezzenek, valós produktumokat hozzanak létre. Ezáltal válnak igazán produktívvá, alkotókká. A résztvevők fontosnak tartották azt, hogy a hasonló szemléletű, hasonló módon működő iskolák kicserélhessék tapasztalataikat, továbbfejleszthessék önmagukat. Létrehozzák a „Produktív Iskolák Nemzetközi Hálózatát” (International Network of Produktive Schoole in Europe – INEPS).

Ez a hálózat azokra az ifjúságot érintő világjelenségekre keres egy lehetséges megoldást, amelyek az iskolarendszer működési zavarai és az egyre növekvő nemzetközi munkanélküliség következtében társadalmi méretű problémákat jelentenek.

Három konferenciával a háta mögött – Arezzo, 1990 november, Peniche, 1991 május, Pécs, 1991 október – az INEPS stabil szakmai közösséggé vált. Tíz ország tizenhat iskolai projekttel kapcsolódik a hálózatba. Az INEPS-tagok folyamatosan cserélik ki programjaikat, módszereiket, tájékoztatják egymást további terveikről. A nyelvi é kulturális hátterek

különbsége ellenére elhatározták, hogy kidolgozzák a „produktív tanulás” közös elméleti háttérét. Teszik ezt azért, hogy segítsék a tapasztalaton és tevékenységen alapuló tanulás sikeres megvalósítását. Teszik ezt anélkül, hogy a kulturális és a helyi eredetiséget háttérbe szorítanák. Az INEPS tervezi továbbá:

- a pedagógiai programokon túl a pedagógusok és tanulók cseréjének elindítását,
- a „Produktív tanulás” fontos témáinak és kutatási projektjeinek („Az oktatás mint lehetőség és hátrány”, „A produktív tanulás és az akadémikus tanulás”, „A pedagógus szerep és a képességek” témák) kidolgozását és gyakorlati alkalmazását,
- a „Produktív tanulás” megalapozását és továbbfejlesztését szolgáló programok, projektek beindításának támogatását,
- a „Produktív tanulás” megvalósításában résztvevő pedagógusok képzésének megszervezését, segítségét,
- az INEPS elképzelések, munkák eredményeinek további publikálását.

Az INEPS központi berlini intézet (The Institute for Productive Learning in Europe), s a hálózathoz tartozó iskolák beszédesen bizonyították – az egyhetes pécsi konferencián: a pécsi fehérhegyi Ifjúsági Csoportnál, a kozármislenyi Polgármesteri Hivatalban és az iskolában, a szentlőrinci kísérleti gimnáziumban tett látogatásaik során – együttműködési szándékukat.

Az már csak rajtunk – oktatásirányítókon, önkormányzati képviselőkön, pedagógusokon, a ifjúságért felelősséget érző társadalmi erőkön – múlik, hogy a felkínált lehetőségekkel akarunk-e élni.

A ferihegyi – Márcz Róbertné igazgatónő nevéhez fűződő – kezdeményezés szerencsésen találkozott az INEPS profiljával, programjával, s az általuk felkínált lehetőségekkel. Ha a nemzetközi segítséghez hazai támogatás is párosul:

- akkor a veszélyeztetett, lelki sérült vagy egyszerűen csak tanulási és munkalehetőségekhez nem jutó, az iskolából valami oknál fogva kimaradó fiatalok ferihegyi csoportja tovább is működtethető, „Város mint Iskola” típusú intézménnyé fejleszthető,
- akkor a kozármislenyi – létező szükségletek kielégítésére irányuló – elképzelés, a körzethez tartozó fiatalok sokféle problémáját kezelő ifjúsági projekt terve valósággá váltható.

Úgy véljük, egyetlen társadalomnak sem lehet érdeke, egyetlen oktatási rendszernek sem lehet felelőssége (vagy felelőtlensége), hogy megfelelő intézményhálózat hiányában „hozzájáruljon” a fiatalkori deviancia, a fiatalkori munkanélküliség, a fiatalkori lelki sérülések és személyiségzavarok növeléséhez. (Erről bővebben: Lásd.: Bakó Gyöngyi – Bárdossy Ildikó: Elméleti alapvetések a „Város mint Iskola” típusú intézmény hazai változatainak kidolgozásához és beindításához, Kézirat, 1991 április.)

Ez a kiépítendő intézményhálózat természetesen a szükségleteknek, a felhasználók érdekeinek, a mikrotársadalom aspirációinak megfelelően az intézmények sokféle fajtáját öltheti fel. E paletta színesítéséhez ajánljuk fel „magyarországi hasznosításra” a „Város mint Iskola” típusú intézményt, az INEPS segítségével

Pécs, 1991. november 18.

Bárdossy Ildikó

Jövőbeni múltam**Egy társadalomismereti dolgozat**

Félek, mert itt áll mögöttem a rémálomból szabadult Freddy és csak arra vár, hogy megtagadjam az írást. Hát akkor – egykori osztálytársam szavaival élve – térjünk a tárgyra”.

1974. június 19-én születtem. Balfön jártam óvodába és az általános iskola első három osztályát is itt végeztem. Negyediktől a soproni Petőfi iskolába jártam. 1988-ban felvettek a Vas-Villá'-ba. Életem leggondtalanabb négy évét töltöttem itt. Átrugdostak az érettségim, és a nyáron már otthon dolgoztam az új, nagy műhelyben, aminek befejezése rám várt. A katonaság idejét Szolnokon töltöttem, Furkó Kálmán hat danos mesternél. Itt sikerült elérnem azt, hogy amúgy is ritka fogsorom likvidálják. Nem voltam elkeseredve, mert a fogorvosok csodákra képesek: nemsokára új, szabályos fogsorommal vigyorozhattam.

A katonaság után apám rám hagyta a műhelyt a házzal együtt, úgyhogy nekem más dolgom nem volt, csak az, hogy tartsam azt a szintet, amit nekem előteremtettek. Nem tetszett ez a szakma – egyre jobban közeledtem a csőd felé. Hogy mentsem, ami menthető, némi átalakítást csináltam a műhelyen: eladtam a gépeket, műszereket, szerszámokat, és egy fegyverkereskedést nyitottam, miután megszereztem a szükséges engedélyeket. Tetszett ez a foglalkozás és mindig is érdekelt. Jól ment az üzlet. Feketén hoztattam automata fegyvereket Olaszországból, Németországból és Oroszországból. Újabb üzleteket is nyitottam: egyet Pesten, egyet Győrött. De a karrierem akkor indult el, amikor az Országgyűlés csak az automata fegyverek tartását kötötte engedélyhez – ettől kezdve szinte akármit lehetett adni-venni. Nagyon keresett cikk volt az öreg, de jól bevált Gepárd M1 és M2 az orvvadászok körében. A gazdag vadászok megmaradtak a régi luxus fegyvereknél. A profik a G-11-ből vettek rengeteget. A magyar-román háború idején a hadsereg 30%-át én láttam el fegyverekkel. Nekem is köszönhető, hogy sikerült visszavennünk Erdélyt, ahol nagy aranybányákat tártak fel, ami az országnak hatalmas gazdasági fellendülést adott, az angol font alig háromszor volt jobb a forintnál. Nőtt az életszínvonal, és az én hírem is. 2018-ra már külföldön is nyithattam üzleteket. 2020-ra én lettem az ország legnagyobb fegyverkereskedője. Megvettem a FÉG gyárat. Minden városban volt már üzletem. Mindennemű kézfegyvert forgalmazhattam.

Nagyon gazdag voltam, mégsem voltam boldog. Elváltam a feleségemtől, amikor a gyerekek már felnőttek. És azok is: az egyik a régi, ócska luxus kocsikért volt oda. A leghülyébb húzása az volt, hogy vett egy ütött-kopott Excaliburt és egy BMW 850-est, amit csak a kosz tartott össze. A másik fiam playboy-életet élt. Egyedül Vivien, a lányom élt normális életet, de ő bolondnak tartott azért, mert én is elkezdtem szórakozni a magam módján. Gyerekkori vágyam volt egy saját repülő. Mivel F-15-öst akkoriban már csak bélyegen lehetett látni, venni akartam egy leselejtezett YF-22-est. Ez azért nem jött össze, mert külön repülőteret akartam neki építeni a nádasban, amit a környezetvédők és a környéken lakók elleneztek. Végül lemondtam a repülőgépről és kilós áron vettem egy Leopard 2AV harckocsit.

Ezzel szoktam felkeresni régi osztálytársaimat, szeretőimet. Többször feljelentettek országúti kalózkodásért és ittas állapotban való harckocsizásért, garázdálkodásért. Csak a véletlennek köszönhető, hogy soha nem tapostam el senkit. Viszont a harmincadik érettségi találkozómról hazafelé tartva, tökrészeget, elaludtam a botkormányánál, és a Píramis Áruház parkolójában százharminckét autót fasíroztam ki. Az áruházban is nagy rendetlenséget csináltam. Ebből az ügyből már a pénzem se húzott ki: bezártak a diliházba. Fél év után engedtek ki. Ezután eladtam mindenem, cirka hétszázmillióért. Kifizettem az anyagi károkat, a maradék pénzt

szétosztottam az ismerősök, barátok és az egyház között. Maradt annyi pénzem, hogy Erdélyben vegyek magamnak egy nagy területet, és építsek rá egy kis faházat. Ott éltem le hátralévő életemet, teljesen magányosan, elszigetelten.

Egy nap elfogyott a töltényem, nem tudtam vadászni. Elindultam hát a városba, amikor vakító villanást láttam és éles csattanást hallottam. Megolvadt minden a nagy forróságban. A forró szél elsöpört mindent. Elégetünk. Mikor felébredtem, egy hangot hallottam, amint mondja nekem, hogy ez a Tisztítótűz. Itt készítik fel a lelket a mennyországra. Megtisztítanak minket minden bűntől. Itt végignézheted az életed, mint egy filmet. Minden egy az egyben pörög. 1991. november 5-nél tartottam. Minden úgy volt, ahogy annak idején megtörtént. Az első óra fizikai volt. A Köszter és a Szilárd írt dolgozatot. Én a Salferrel megbeszéltem, hogy elhozom neki a Republic kazettát. Második óra: matek. Harmadik: irodalom. A Tibi felelt kettesre, és a Kocsis is felelt, de ő a szünetben is, mert közben kicsengettek. A negyedik-ötödik óra tesi: fociztunk a kopaszokkal; 11:00-ra leigáztuk őket. A hatodik óra nyelvtan: tételeket írtunk. A hetedik filozófia. Nem írtam „házit”. És elhatároztam, hogy nem is írom meg, mert senkinek semmi köze a jövőmhöz. Aztán a film itt megszakadt. Hoztak egy tollat és egy füzetet, amin ez állt: Szabó Vilmos, IV. A. Filozófia füzet. Aztán azt mondták, hogy írjam meg a földi életemet. Kénytelen voltam megtenni, mert egy Freddy-féle fickót küldtek be hozzám biztosítónak.

Na, végre, befejeztem. Odaadtam a füzetet annak, aki visszaviszi az időben. Mehet 1991. november 11-ére, hogy ott be tudjam adni a tanár úrnak. Kelt: 2050. december 30.

Szabó Vilmos

Az ERIC adatbázis az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeumban

Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum a pedagógiai információs rendszer fejlesztési tervébe illeszkedve megvásárolta és üzembe helyezte az ERIC (Educational Resources Information Center) adatbázisát.

Az adatbázis két nyomtatott referáló kiadvány, a RIE (Resources in Education) és a CIJE (Current Index to Journals in Education) számítógéppel olvasható változata. Az adatbázist a Silver Platter CD-ROM kiadótól szereztük be.

Az ERIC adatbázis az angol nyelvterület pedagógiai szakirodalmáról nyújt tájékoztatást. Feldolgozza az 1966 óta megjelent legfontosabb monográfiákat, folyóiratcikkeket, kutatási jelentéseket, konferencia-anyagokat, bibliográfiákat. Minden bibliográfiai tétel tartalmazza a dokumentum szerzőjét, címét, megjelenési adatait, a dokumentum típusát, a tartalmat leíró tárgyszavakat és a tartalmi kivonatot. A tematikus keresést az adatbázisban lévő index és tezaurusz segíti. A keresés eredményeként kapott bibliográfiai tételek megjeleníthetők képernyőn, illetve kinyomtathatók papír- vagy mágneses hordozóra. Az adatbázis a könyvtár kölcsönző részlegében került elhelyezésre, könyvtáros segítségével vagy önállóan is lekérdezhető.

A jelenlegi adatállomány az 1966 és 1991 szeptembere között feldolgozott szakirodalmat tartalmazza. Az adatbázis aktualizálása havonta történik.

Nosztalgia-e a múlt iránti érdeklődés?

A nosztalgia szónak rossz a hangzása, s különben is a múlt iránti érdeklődést – netán lelkesedést – aligha tekinthetjük annak. Napjaink szinte követhetetlen változásai közepette szinte megnyugtató tudni és az adott esetben látni az iskola változatlan, állandó elemeit.

Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum valamint a Csongrád Megyei Múzeum közös kiállítása a Ferencz József-i időszak bemutatására vállalkozott, de éppen az említett állandó elemek miatt a látottak szinte minden korosztályhoz szólnak. Az idősebbek a bemutatott tárgyakban felismerhetik saját iskolai múltjukat, s felidézhetik azt az iskolát, mely tudást és emberséget, szakértelmet és humánusot adott. A fiatalabb korosztálynak viszont a kiállítást azt bizonyítja, hogy a „rég” iskola nem elavult, hanem még mai szemmel is olyan értéket képvisel, mely nélkül nem lenne jelen és jövő.

A szegedi kiállítás tehát nem rosszértelmű nosztalgiát, hanem a folyamatosságot, a kontinuitás érzését erősíti. A századeleji iskolaépületek, a százéves de ma is használható szemléltető eszközök, az igényes és esztétikus tanulói munkák azt erősítik a látogatóban, hogy a XXI. század iskolájának ugyanolyan fontosnak kell tartania önmagát, mint a millennium iskolájának.

Csak remélhetjük, hogy az igényes tartalmú és kivitelezésű kiállítást nem csak sokan látják, hanem sokakban ébresztenek gondolatokat és őszinte kíváncsiságot múltunk és jelenünk egyik meghatározója az iskola iránt.

Így írok én...

**Kedves poétapalánták!
Ifjú Barátaink!**

Nagy érdeklődéssel várjuk ez évben is „alkotásaitokat”. Ne legyen bennetek semmiféle gátlás, szorongás, hiszen mi nem költői „mesterműveket” kívánunk e rovatban megjeleníteni, de helyt adunk minden írógató kis- és nagydiák szárnypróbálgatásainak.

Az ötödikes Evelin hozzám írt levele azt mutatja, milyen gazdag érzélemvilággal rendelkezik a felületesen vagánynak tartott kamaszlány is.

Kérlek tehát Titeket, írjatok bátran, hiszen számunkra az is fontos, AMIRŐL szóltok, ami Titeket foglalkoztat.

Eredményes munkát, a továbbtanulóknak sikeres felvételit kívánva üdvözlünk mindnyájzatokat.

a Szerkesztőség

Karácsonyi fohász

Karácsony este van,
csend honol a tájon..

A szél süvít,
s csak egy kislány bolyong az utcákon
Ablakokon át látja a karácsonyfákat,
s nem találja az otthonát jelentő házat.

Kis templom harangja elüti a hatot,
a gyerekek örömmel bontják a sok csomagot.
Templomba megy a sok boldog lélek,
keblükben szeretet és béke éled.

A lány szíve összeszorul,
szeméből könny pereg,
vele együtt sok még a világon a
boldogtalan gyerek.
Kiknek szüleit értelmetlen háború megölte,
s ők hazájukat hagyták ott örökre.
Csendesen hullanak a hópelyhek,
Ilyenkor megbékélnék a háborgó lelkek?
Szájából keserűen szakad fel a sóhaj:
Emberek! Vajon ez megvalósíthatatlan óhaj?!
Domokos Annamária 8. e. oszt.

Amikor Éva nélinek írok, akkor mindig elfog a félelem. Már sokszor írtam verseket, de nem mertem odaadni. Ezt a verset azért leírom.

Egy kis Lélek

Egy kis Lélek
szeretetre fáj
a foga, de
már odaveszett.
Amikor rájöttek,
hogymit is akar
addigra már
odaveszett.
Hát ilyenek
vagyunk mi
Emberek!
Horváth Evelin 5. d. oszt.

Yvonne és Putyó a Marslakóknál

Egyik este nagyon fáradt voltam, de nem tudtam elaludni. Odamentem az ablakhoz, hogy mit láttam? A Hold csodálatosan fénylett, a csillagok gyöngyörűen ragyogtak.

Ez a látvány teljesen elbűvölt. Van élet a Földön kívül? És már álmodoztam is. Magam előtt láttam egy fénylő gömböt, és azt, hogy két ember most száll be.

Hogy ki az a két ember? Nikolett és Yvett. Beszálltunk. Én a vezetőülésre ültem, Yvett pedig

egy számítógép mellé, amelyben éppen egy játék volt. Elkezdett nyomogatni, valami kék gombot, azt hiszem azzal irányította figuráját.

- Na most! Már egy játékot meg is nyertem! – örvendezett.
- De mi ez a piros gomb itt? Próbáljuk ki. Tehát Yvi megnyomta a gombot, amivel végzetes hibát követett el. A gép ajtaja becsukódott, és elindultunk a végtelen Űrbe. A gömb minden próbálkozásunk ellenére irányíthatatlanná vált. Már hat napja, hogy így utaztunk, colán és kuglófon élünk, amit az egyik fiókban találtunk.

Az alvással nem volt gondunk. Őt ágyat fedeztünk fel az üvegajtók mögött. Én az Yvonne nevezetű fekvőhelyet választottam, Yvett pedig a Putyó feliratút. Tehát az űrben repültünk, ahol mindig sötét volt. Ám a hetedik napon arra lettünk figyelmesek, hogy valahol leszálltunk, nagy a világosság és óriási a zaj. A gép ajtaja kinyílt, mi kiléptünk. Kis zöld valamicskék álltak előttünk. Lehetek vagy harmincan. Tehát ők a Marslakók!

- Köszöntlek Titeket Földiek! – szólalt meg az egyik. Mi vagyunk Uboda Falvak Ószövetség, röviden: UFÓ. Én viszont pufók vagyok. A K pedig a királyi jelzés. Feleségem Pufónia, fiaim Pufó és Mufó. Mi a Földről jöttünk, nevem Nikolett, testvérem pedig Yvett – mondtam.

Mától itt a nevetek Yvonne és Putyó. Szálljatok meg nálunk, lakjatok itt Ubodán, ameddig csak akartok. A 10-es számú ház rendelkezésekre áll, mert üres. Nem lakja senki. Tessék a kulcs. Ha iskolába akartok járni, reggel 7 órára menjete. Ez a falu csak 20 lakosból áll, de az UFÓ gyerekek más faluból is jönnek ide tanulni. Mindenkinek az a családneve, ami a falujáé – adta a felvilágosítást a király.

- Tehát mi mától Ubada Yvonne és Ubada Putyó vagyunk? – kérdeztük.
- Igen. Most pedig menjete haza. A spájzban találtok UFO grízt, UFÓ kakaót, tojást és sok egyebet.

Köszönjük, mondta Putyó velem együtt. Akkor menjete uff, uff. Mi az, hogy uff, uff?

Köszönés. Ezt akármelyik napszakon mondhatjátok. Uff-uff köszöntünk el.

- kilenc...tíz. Itt a tízes számú ház. Vagyis a miénk. Nagyot csörrent a kulcs a zárban, s az ajtó kinyílt. Hát akkor kerülünk beljebb. Beléptünk egy tágas szobában. A szoba tartalma egy TV, két ágy, két szék, egy szekrény és egy asztal. A konyha-fürdőszoba, illemhely már nem érdekes. Gyorsan letusoltunk. Mivel mindketten éhesek voltunk, készítettem két tányérra való tejbegrízt. Miután elfogyasztottuk, mosogatás következett, természetesen énekszó mellett. Mindennel készen vagyunk. Mondta Putyó. Mi lehet jobb ilyenkor egy ágynál? Két ágy. Válaszoltam. Akkor hát jó éjszakát.

Odamentem Yvi ágyához, s egy puszit nyomtam az arcára. Jó éjszakát mondta ő is.

Reggel fél hét. Csörög a vekker. Kelj fel fél hét van. Megmosakodtunk, felöltöztünk. Gyere siessünk. Megvan. Ez az 1. a. osztály. Nekünk ide kell jönni. Hát akkor menjünk, ülünk be ebbe a padba. Alighogy meg tettük, jött a tanárnő. Mivel mindenki felállt, ezt tettük mi is. Uff-uff köszöntötték egymást. Azt hallottam, ma érkezik két új gyerek. Ti vagytok azok? Igen. Én vagyok Ubada Yvon én pedig Ubada Putyó.

- Ti most elmentek a templomba, mert első napja vagytok itt, szólt a tanárnő. Sokáig gyalogoltunk, míg végre megtaláltuk a templomot. Gyönyörű terembe léptünk. Minden aranyból volt, a képek pedig igazi olajfestmények. Egyszer csak odajön hozzám egy

feketeköpenyes pap. Uff-uff gyerekek. A varázsló küldött ide titeket? Miféle varázsló? Hát Móré. UFÓ ország egész népe nagyon beteg. Egy olyan bajban szenvednek, hogy öt perc múlva mindenki meghal, mert a varázsló eltüntette az áfonyabokrokat, melynek fogyasztása nélkül nem tudnak élni.

De hát miért tette ezt?

Azért, mert ha üres lesz az ország kiárusítja és ő lesz a király. Hogy lehetne ezt megakadályozni? Ha elmondanátok egy verset ami a Földről szól, utána magatok is elutaztok, az talán segít. Hát legyen, és már szavaltunk is.

A Föld egy barátságos bolygó,
hol nem ismerik az UFÓT

Ki a nevet meghallja,

öreg vagy fiatal

elképzelné sem tudja.

Mennyi kaland várhat rá,

idegen országban.

Megkondultak a harangok,

s körülöttünk füstfelhő támadt. Csak úgy a semmin fölemelkedtünk a magasba. Köszönöm barátaim, köszönöm. Kiáltott utánunk a pap. Egyszerre azon a pázsiton termettünk, ahonnan elindultunk. Hazaértünk, suttogtam magamban.

Most vettem csak észre, hogy az egész csak álom volt, egy tízperces bambulás eredménye. Lejöttem az ablakból ránéztem a kiságyban szuszogó Putyóra. Odamentem hozzá, s megsimogattam. Jó éjszakát Putyó, súgtam a fülébe.

Kalocsay Nikolett 5.c. oszt.

VISSZATEKINTÉS A JÖVŐBE

Amikor – tisztességes matek szakos létemre – ragaszkodtam egy osztályfilozófiához, többen részvétet kívántak: megszállottság, mit ne mondjak, örültség kell ahhoz, hogy valaki „humán” tárgyat akar egy vasipari szakközépiskolában tanítani, amikor nem is lenne kötelező.

A „különben – is – szakbarbár” autószerelők érdeklődését fenntartani – így, érettségi-testközelben az általános kérdések iránt, tényleg bűvészmutatvány értékű produkció, de megéri a fáradságot. A „magunkról van szó” állapota helyenként olyan közvetlenséget enged, amit csak az osztályfőnök érhet el – esetleg. Egy-egy szabadon választott dolgozat pedig olyan – az iskolában általában rejtve megbúvó – értékeket villant fel, amire az ugyanitt (is) tanított fizika egyáltalán nem vezetne rá. Nem is említve, hogy alkalomadtán mini szociológiai teszttel is felér.

Megtudható például, hogy a fiúk, akik többnyire tanult szakmájukban látják boldogulásuk útját, többnyire bíznak a Haza fellendülésében, még harci sikereket is remélnék jelenlegi konfliktusaink végkifejletéül, saját közeljövőbeli lehetőségeiket nem a honi talajon tartják (szintén többnyire) kivitelezhetőnek. Amerika az álmok hazája, ahol „be lehet robbanni” az üzleti életbe, az Óshaza az a föld, ahova az érzelmi szálakhoz, az emlékekhez megnyugodni tér az ember. A család – különösen a jövődöbéli gyerekek – említésre méltó érték. A házasság is szép, szerelmi kezdetben, de közel fele várhatóan elromlik. A célképzetek között sehol

nincsen Arisztotelész „kalokagatosza”, vagy Széchenyi „kiművelt emberfője”, a mesés gazdagság annál erősebben. Talán érthető is: a nagy ÉLET „Autószerelőknek!” feliratú kapuján keresztül nézvést valóban ez lehet a belépésre érdemesítő csáberő. Aki követ kíván vetni a „bűnösre”, önmagára, miránk, az értékközvetítőkre vesse.

A tisztességes munka, de kispolgári alávetettség elkerülésével, a rangot jelentő-követelő vagányság, a harmónia helyett inkább az izgalommal teli, érdekes élet vágya vonul végig az írásokon, Fortuna istenasszonyra vetett hatalmas kacsintások kíséretében. Illúziók? Nem, annál sokkal felelősebbek vágyak, telve reményekkel és önbizalommal. Hogyan lehet másképp vállra vetni a vándortarisznyát?

A dolgozat, amelyről szó van, nem a saját találmányom. A tankönyv egyik standard feladata a retrospektív jövőkép, segítő a lelkekhez közeljutást, a megértést és önismeretet a másik oldalról; és – amint a fentiek bizonyítják – tanulságok, okulásul, nevelőmunkánk navigálásául.

Tipikus? Egyedi: csak itt, a közvetlen közelség teszi egybevágóvá Nyugat kapuját a nagy ÉLETÉvel? Ez – bár érdekelne –, kívül áll az én gondomon. Talán a néhány alábbiakban közölt dolgozat-szemelvény segíti eldönteni a dilemmát azoknak, akik a jövő – az ifjúság – értelmének felelősségét vették a vállukra. Most, év elején, amikor többé-kevésbé komolyan gondolt szent fogadalmakkal stratégiákat építünk, talán aktuális is.

A realista

(...)

...úgy határoztam, hogy autószerelő leszek, és beiratkoztam a Vas-Villá'ba. Itt az első év az ismeretlenség miatt volt nehéz, de ez szinte semmi volt az érettségihez képest. Közben jogosítványt szereztem. Aztán sikerült az érettségi- és a szakmunkásvizsga is. Annál az autószerelő kisiparosnál dolgoztam, akinél a nyári szakmai gyakorlatokat végeztem. Itt ismerkedtem meg a szakma minden csínjával-bínjával. Majd a katonaság következett. Az első két hónaptól eltekintve nem is volt olyan túlságosan elviselhetetlen, hiszen rendre és fegyelemre szoktatott és nagyon sok élménnyel gazdagított. Miután leszereltem, régi helyemre mentem vissza dolgozni. Közben megismerkedtem egy lánnyal, aki később a feleségem lett. Házasságunk gyümölcseként két fiúnk született, és szinte észre sem vettük, olyan gyorsan cseperedtek fel mellettünk. Aztán a munka is könnyebb lett: egyre korszerűbb autókat a jó műszerekkel és gépekkel egyre könnyebb volt javítani.

Ahogy a gyerekek növekedtek, éreztem, hogy egyre kevésbé van szükségük rám. Ez egy darabig zavart, aztán kezdtem beletörődni, és úgy gondoltam, hogy szüleim is így lehettek velem, de hiszen ez az élet rendje.

Egyre öregebbnek éreztem magam. Aztán a fiaim is családot alapítottak, és örömet már csak unokáimban találtam. Sokat foglalkoztam velük, tanítottam őket. Szeretnék még néhány évet velük lenni, de nekem már úgyszincs sok hátra, nyolcvan évesen.

Brieber Zoltán

A bizalmatlan

(...)

Életem első szakaszában átéltem a változások korszakát: a békés magyar rendszerváltást, a

Magyar Köztársaság kikiáltását, a Berlini Fal ledöntését, a két Németország egyesítését, a romániai forradalmat, az iraki háborút, a Szovjetunió összeomlását, Jugoszlávia darabokra hullását. Iskoláim elvégzése után rövid időre munkanélküli lettem. Majd következett az egy év katonaidő. Letöltése után egy autószerelő kisiparosnál helyezkedtem el, mint segéd. Öt kemény évig dolgoztam ott, majd megnyitottam saját műhelyemet. A sors iróniája, hogy kétszer álltam a csőd szélén, de kimásztam belőle. Ma egy virágzó szervizlánc tulajdonosa vagyok. Életem tele volt viszontagságokkal: éheztem Párizs utcáin és pénzhegyeket költöttem el Floridában. (...) A nagy változás akkor ütött be, amikor egy amerikai magyar pártfogásába vettem. Pár év alatt megtérült neki a vállalkozásomba vetett pénze. Aztán a saját lábamra álltam. 45 éves koromra milliomos lettem. Fiatalon sok mindenkinek hittem, annak is, akinek nem kellett volna. Könnyű volt engem fellelkesíteni. De már öreg fejjel nem bízok meg senkiben. Nyolcvan évem elszelelt, de a világon nagy dolgot nem tudtam végrehajtani: nem én találtam fel az AIDS ellenszerét; nem én utaztam először az időgépen; szóval semmi olyat nem tettem, ami miatt még évszázadok múlva is emlegetnék a nevem.

Tömördy Szabolcs

A szerencsefia

(...)

Leérettségiztem és egy maszek autószerelő mellett dolgoztam. Egy pár év után bevitték katonának. (...) A katonaevek után újra szakmában helyezkedtem el. Éjt nappallá téve dolgoztam, így össze is tudtam gyűjteni egy kis pénzt. 22 éves koromban a barátom, Bognár Mihály a General Motors üzemvezetője, én még mindig „csak” autószerelő. A következő évben viszont igen nagy szerencse ért: mivel szenvedélyes lottózó voltam – és még mindig vagyok –, megnyertem a főnyereményt. Pontosan 37.567.458 Ft 70 fillért. Beutaztam a Földet. Casinókban játszottam, ahol el is vesztettem a pénzemet. Hazatérve Mihály segítségével, az ő műhelyében tudtam elhelyezkedni, mint művezető. Harmincnyolc éves koromban igen nagy szerencsétlenség történt velem: megnősültem. Házasságom nem sikerült jól, így hamarosan elváltunk.

Misi műhelyében nagyon jó fizetést kaptam, hamarosan társtulajdonos lehettem a gyárban. Újra gazdag vagyok. Nyolcvan éves koromban írom ezt az önéletrajzot, a kezem is már nagyon remeg. Hawaii-ban vagyok, itt nyaralgotok. Majd még meg is nősülök, de arra ráérek. Még előttem az élet.

Kassai Gábor

A hazatérő

(...)

Az első néhány évet maszeknél töltöttem, a többit már egyedül. Éjt nappallá téve dolgoztam, így összeszedtem annyi pénzt, hogy harminc éves koromban kimentem Amerikába. New Yorkban telepedtem le és szakmában helyezkedtem el. Tíz év kinttartózkodás után több tonna pénzzel jöttem haza. Itthon egy autószervizet nyitottam a legmodernebb gépekkel, és egy autókereskedést, ahol amerikai kocsikat lehet kapni. Negyvenöt évesen vettem egy házat a Lövésekben és egy 600-as Mercedest. Ötvenöt évesen beutaztam a Földet. Mióta nyugdíjba vonultam, az időm pihenéssel töltöm. Szeretek autózni, golfozni és totózni. Eladtam az autószervizet, az árából még most is lazán éldegelek.

Salfer Mihály

Zárójelentés

Kivonat az NÖG nyilvántartásából

Bor László nytsz: 64738

Szül.: 1973 X. 17. Sopron

Iskoláit Fertődön és Sopronban végezte. Jó alkalmazkodó képessége furcsa módon beilleszkedési nehézségekkel párosult. Életvitelét így határozta meg: „Szeretnék boldog, de rövid életet élni.”

1992-ben bevonul.

Ejtőernyős képzettsége miatt Szolnokra kerül. Így lesz mélységi felderítő. A kirobbanó fegyveres harcokban mint önkéntes harcol. Így többek között Szerbiában és Romániában is. A kritikus békeidőszakban mint katonai rendőr teljesít szolgálatot. Módszerei miatt hadbíróság elé kerül, de felmentik. Az ügyről saját maga így nyilatkozik: „Ebben az örült és gonosz világban csak úgy maradhatsz fenn, ha örültebb és gonoszabb vagy mint a többiek.”

A tárgyalás után elhagyta az országot és jelentkezik a Nemzetközi Önkéntes Gárdába. A kiképzés után hosszú időt tölt Afrikában a rendfenntartó alakulatokban. Az itt töltött időt élete legszebb szakaszának tartotta. A Gárda leszerelése után nem találja a helyét. Fél évvel később belép az idegenlégióba.

2003-ban egy afrikai hadművelet során eltűnik. Többet senki nem hall róla.

2053. 02. 27.

A független

Itt ücsörgök, ötven évesen, a Szabadság szobor tövében és nevetve nézem a rohangáló embereket, amint apró-cseprő dolgaikat intézgetik. Sohasem tudtam felvenni ezt az élettempót, ezért nincs is másom, csak egy millió dollár értékű hitelkártya kötegem és egy 1000 cm³-es motorom, amit kénytelen leszek jövőre lecserélni, mert már majdnem másfél éve használom. (...) '92 nyarán felültem egy hajóra Rotterdamban, elhajóztam Ausztráliába. Itt egy magyar barátommal kezdtünk el dolgozni: én a szakmámban, mint autószerelő, ő pedig antik bútorokat renovált. Öt év eltelte után összeszedtük magunkat annyira, hogy beutaztuk a fél világot és igen jól éreztük magunkat röpke huszonöt éven keresztül. Minden földrészén alkalmi munkából „tengődünk”. Nem maradt másra pénz, csak állandó bulizásokra. Ötven éves koromra már a fiúktól is megcsömöröltem, nem is beszélve a nőkről. Mosással, vasalással soha nem törődünk, mert heti két alkalommal tudtuk csak lecserélni ruhatárunkat, amit mindig magunkon hordtunk. Levetett ruhadarabjainkat a tisztító gondjaira bíztuk, ahonnan elküldték a holmikat az UNICEF javára.

Nem sok mindent értünk el az élet során a barátommal, azok viszont elég velős élmények voltak.

Megismerkedtünk nemrég egy amerikai sráccal, akivel nagyon nagy gondba keveredtünk, mert nem tudtuk eldönteni, hogy angolul, franciául vagy németül beszéljessünk-e. Végül megmaradtunk a spanyolnál, hiszen oroszul nem tudott.

Kiderült, hogy hármunk cselekedeteit összeadva az USA összes elvonóját végigjártuk.

Röpke ötven év alatt nem sikerült megtanulnom járni a vízen, még repülni sem tudok, így a földhözragadt embert képviselem.

Nemrég jöttem a Gangesz partjairól, hol álmództam egy heverőn, mert el akartam jutni onnan Kenyába. Sajnos, két hétig kellett várnom, amíg valóra válhatott ez a rémálom.

Volt egy közüti szerencsétlenségem, ahol az élet rám osztotta a főszerepet. Hat hétig voltam egy kórházban, ahol darabokból raktak össze mint egy szekrénysort, és gyógyítottak síppal, dobbal, nádi hegedűvel. Ha még élek két évig, fogok írni egy könyvet az emberek részére, amiben óva intem őket a rohanó életmódtól. (...)

Lassan úgy érzem, hogy meg kellene nősülnöm, hogy valaki hozzon a síromra egy-két cserépanyi muskátlit.

Köcsky Szabolcs

Epilógus:

És így tovább. Reális és álomszerű célok, nagy csavargások, szerencse. Az összes dolgozat közölhetetlen volna, de a néhány szemelvény is hasonló képet mutat.

E lap diákíráσαι között található Szabó Vilmos apokaliptikus hangvételi írása, amely nagy terjedelme, egyéni stílusa és típusokba nehezen gyömöszölhető tartalma miatt kelt önálló életre.

pa-ul

TÓTH GERGŐ (7.b.)

A karácsonyi pulyka és az öregember

Karácsony volt. A piacok, boltok és a közértek dugig voltak nyüzsgő, zajongó, meg tébolyodott emberekkel. Én egy baromfikereskedő udvarában rohangáltam a kés elől. Végül elkaptak és a hentes áldozata lettem. Később letollaztak és felakasztottak egy kampóra a húspult mögött. Rémulten néztem a sok, nem is sok, rengeteg türelmetlen vevőt, aki mind rám pályázott. Persze mellettem lógott még pár pajtás. Egyik vevő a másik után jött. Egy idős öregasszony sok táskával, egy asszony két gyermekével, akik azt kiáltozták: Vegyünk ilyent! De jó az! Anyu vedd meg!, és eféléket. A pult előtt komor öregember állt. A csizmája és a bajsza havas volt. A szemét rámszegezte. – Azt kérem – mondta csöndesen, határozottan. Leakasztottak a kampóról, felment a vérnyomásom. Először becsomagoltak, lemértek, aztán elnyelt a zacskó. Már csak annyit hallottam: – 218,50. Az öregember sietősen távozott. A szatyorban hideg volt. Kinyílt egy ajtó és hangulatos kis lakásban találtam magam. Az öregember komótosan levette sapkáját, kabátját, kesztyűjét. Miután a csizmáját is lehúzta, kivett a szatyorból és bepanírozott. Arra ébredtem, hogy forró zsírban rotyogok a sütőben. Eljött a karácsony este. Az öregember monoton, egykedvűen falatozott. Belőlem. Szomorú volt, hogy egyedül, magányosan ünnepel. Csak arra tudtam gondolni, milyen örömet szereztem neki...

A második bé nagy kalandja

Nem akármilyen osztály volt a második bé. Legalábbis a hegyvidéki kisváros közepes gimnáziumának közepes osztályaihoz képest.

Véletlenszerűen egy sor intelligens, kreatív, az osztályközösség, az iskolai közélet, diákélet iránt is fogékony gyerek került bele egy csapatba. Entellektüel miliőből érkezett, művelt,

poftatlanul magabiztos értelmiségi gyerekek, meg ragyogó nyers eszű, „csiszolatlan gyémánt” munkásgyerekek.

Ide járt Mónika, aki az iskolaújság főszerkesztője volt, s igazi tehetség magyarból, történelemből. Vagy Tímea, aki iskolaklubot alapított és működtetett. Vagy Péter, szuperintelligens orvosszülők szuperintelligens gyermeke, akinek elég volt nagyszünetben átlapoznia a tankönyvet ahhoz, hogy a legjobb dolgozatot írja az osztályban. Ő vett egyszer egy üveg pezsgőt névnapjára fiatal történelem-tanárának – aztán megszólalt: tanár úr, igyuk meg! (Megitták. Harmincfős osztályban hétdecis pezsgőből evőkanálnyi sem jutott egynek. Viszont jó sztori volt, összehozott tanárt és diákot.) Vagy ebbe az osztályba járt Gábor, intrikus és elfogult anyának okos és hiperérzékeny gyermeke, átlagon felüli memóriával és kitűnő kifejezőképességgel. Vagy Ilonka, az igazgató nyúlánk, kedves lánya, szerény és gátlásos, alapos és kifinomult, szorgalmas és befolyásolható.

Neki adtam – pályakezdő tanárként – az első osztályzatot diplomaosztás után. Egy elégtelent. Az első héten, a második órán. Mert puskázott, egy év eleji felmérő dolgozatnál. Igaz, nem egyedül kapta: még heten kezdték „karóval” az évet és a gimnáziumot rajta kívül.

Mert sűgásban és puskázásban nem mindennapi affinitásról tett tanúbizonyságot a második bé. Készítettek öntapadós puskát – az egy paddal előbb ülő köpenyére kellett ragasztani, derékmagasságban, hogy a pad takarása miatt ne vegye észre a tanár (észrevette). Vagy a padra, két láb közé helyezték a puskát, úgysem mer odanézni, odanyúlni a tanár. (Odanézett. Nem nyúlt oda. Csak elkérte a puskát.) Az egyik puska a miniatürizálás világrekordja volt, a másik hatalmas méretével, mint a naivitás, ügyetlenség és poftatlanság netovábbja, képesztette el tanárát. Szóval, híres-hírhedt osztály volt a második bé.

Csodálkoztam is nagyon, amikor, egyszercsak, mintegy varázsűtésre, elmaradtak a puskázások. Még meg is dicsértem őket: lám-lám, tudtok ti, ha akartok. Zavartan fészkelődött erre egy-kettő, de ez akkor nem tűnt fel nekem. Csak utólag, a későbbi ismereteim birtokában gondoltam rá vissza.

Zsuzsától, az osztály fiatal, ügyes, energikus osztályfőnökétől tudtam meg egy szép tavaszi napon, mi történt. Hogy aztán másnap össze kelljen hívni a rendkívüli tantestületi értekezletet...

Zsuzsával állandó harcban állt osztálya, miközben imádta őt. És Zsuzsa állandóan panaszkodott osztályára, miközben szerette és alkalomadtán foggal-körömmel védte őket.

Gábor édesanyja árulta el a dolgot, egy fogadóórán. Ő mondta el, hogy ez így nem mehet tovább, a szűlők és a tanulók, mármint a becsületesek, fel vannak háborodva, és végsőkig el vannak keseredve. Tőle származott a kulcsfontosságú információ, ami nélkül talán sohasem derült volna fény az egészre. A részleteket már Zsuzsa nyomozta ki, finom pedagógiai ösztönnel és pengeéles logikával.

Hogy tudniillik a tanulók kicserélik a dolgozatokat.

Ahhoz, hogy megérthessük, mi is történt, el kell mondani, hogy hegyvidéki kisváros közepes gimnáziumában a tanároknak saját „bűjőhelyük” volt: szertár, kistanári, és más hasonló kis helyiségek, ahol 4–5 tanár csendben, nyugodtan dolgozhatott, órára készülhetett, adminisztrált vagy dolgozatot javított lyukas órájában, szabad idejében. (Mint tanári pályán általában,

ebben az iskolában sem vált szét élesen munkaidő és szabadidő). Eléggé nagy volt a valószínűsége annak, hogy ebédidőben, értekezlet idején, vagy nagyszünetben, amikor a tanárok a közös nagytanáriban gyűltek össze, ezek a kis kucnik üresen és őrizetlenül álljanak. A második bések ezt használták ki. Órán megírták a dolgozatot, aztán szünetekben egymás és a tankönyv segítségével megírták ismét. S egy alkalmas pillanatban kicserélték az órán írt rossz dolgozatot a jóra.

Mindez hajmeresztő szemtelenséget és bátorságot, és persze szervezettséget és tökéletes titoktartást igényelt. Ügyesen csinálták. Ő állt a folyosón és az ajtó előtt. Nem akartak lehetlent. A közepes tanuló nem akart ötöst, csak négyesre javította ki a dolgozatát.

Egyszer már majdnem lebuktak. Számba vették, hogy a történelem-szakosok kistanáriójában mindenki órát tart vagy ebédel. Behatoltak hát a szobába, benyúltak kedvenc tanáruk táskájába, és megkezdték a dolgozatok cseréjét. Ám ekkor benyitott Jóska bácsi, egy naiv, jámbor, kedves nyugdíjas. De kivágták magukat. Már nem tudom, hogy Csilla volt-e (egy őzike-szemű naiva, szerelmes kedvenc tanárába – eléggé kislány és eléggé intelligens ahhoz, hogy a dologból ne legyen botrány, de eléggé szerelmes ahhoz, hogy a dolog ne maradjon titok, hogy jól ne vessenek és élcelődjenek rajta osztálytársai) vagy talán Andrea volt, (egy okos, szép és tűzről pattant kislány, akit egyszer négy egymást követő órán felettett a földrajztanára, mindig egyest kapott, mert úgy számolt, hogy most már tényleg kizárt dolog, hogy ő feleljen ismét, aztán amikor elkezdett készülni, nem felelt vagy félévig – pech) szóval nem tudom már, hogy Csilla volt-e vagy Andrea, a lényeg hogy egyikük rosszul lett színlelt. Erre szegény Jóska bácsi; ahogy már mi, férfiak szoktuk, ha egy nő rosszul van, rohant gyógyszerért, s a banda nemcsak megúsza a leleplezést, de be is fejezte a dolgozatok cseréjét. Fél éven át, hat vagy hét tantárgyból, tizenhét tanuló vett részt ezekben az üzemekben, melyek kimerítették a hamisítás és illetéktelen behatolás fogalmát, az erkölcstelenségen túl. Túl sokan voltak ahhoz, hogy az óvatos iskolavezetés kicsapja őket – megúszták a legsúlyosabb „házon belüli” fegyelmi büntetéssel.

Az osztályt a szóban forgó eset után olyan mértékű bizalmatlanság és megvetés vette körül, hogy a tettesek a „besúgó” kiközösítésére nem is gondoltak, hanem hihetetlen lelkiismeretfurdalást éreztek. Kivéve talán Pétert, aki hónapok múlva is azt mondta: azt bánja csak, hogy nem szervezték meg a dolgokat jobban...

Gábor viszont, bár az osztály „büntelen” fele mellette állt, és a „bűnösök” sem bántották igazán, borzasztó kínosan érezte magát az osztályban. De hát azt mégsem lehetett mondani, hogy tetszik tudni Igazgató úr, kivesszük a gyereket az iskolából, mert szégyelli, hogy az anyja leleplezett egy bűncselekményt.

Ráadásul Gábor rontott történelemből. S a mamában kialakult a kényszerképzet: fiára pikkel a történelem-tanár. Megvolt hát az ürügy. A mama először egy ötoldalas névtelen levelet írt az igazgatónak. Állítólag a Népszabadságnak, Kádár elvtársnak és a megyei tanácsnak is küldött belőle egy-egy példányt. Emelt fővel várta az iskola a megyei vizsgálatot, ami sohasem következett be. Aztán névvel írt egy másik levelet, megint a történelem-tanár ellen (innen lett nyilvánvalóvá, hogy az elsőt is ő írta) – de az nem jutott eszébe, hogy a tanárt a dolgok tisztázása végett megkeresse.

Három héttel év vége előtt Gábort kivették az iskolából. A második évet újra kellett járnia, s ezentúl napi két órát ingázott a szomszéd város gimnáziumába. A történelem-tanártól – aki e

sorok írójával azonos, mint a kedves olvasó nyilván észrevette – elvették a második bét. Ez volt hát a második bé nagy kalandja.

Ujlaky István

Szophoklész-dráma a XXI. század küszöbén (paradigma)**Mottó: „Jól látom, hogyan szenvedtek mind...”**

Személyek:

Gorbacsov – szovjet elnök

Milosevics – szerb elnök

Tudjman – horvát elnök

Karlováci polgárok

Hírmondó

Történik a rommá lőtt Vukovárban, egy megsemmisült iskola előtt, 1991 október idusán.

Gorbacsov, szovjet elnök napjainkban érkezett Vukovárba.

Vukovár városát a polgárháború szörnye tizedelte.

Milosevics szerb és Tudjman horvát elnök Zágrábból, illetve Belgrádból jön a rommá lőtt Vukovárba, hogy a hangos jajkiáltásokkal teli városban saját szemükkel lássák a pusztulást.

Gorbacsov erélyes tűzszüneti felhívása ellenére a harcok folytatódnak.

Egy iskola éppen ebben a pillanatban dől össze a lövések alatt, térképek és füzetlapok foszlányai szállnak a levegőben.

Hangos, jajgatások öntik el a várost, nincs vége a megpróbáltatásoknak. Menekülő karlováci polgárok jelennek meg az elnökök színe előtt az esdeklést jelképező olajágakkal.

Gorbacsov: Nem hírnököktől, én magam láttam méltónak, s jöttem
íme hallani: féltek, vagy kértek?

Mindenekben rajtatok

Segíteni kívánok, mert keményszívű

Lennék, ha meg nem hatna, ahogy ültök itt.

Karlováci polgárok: A város, amint magad is látod, nagyon
megingett és nem tudja fölemelni már

Fejét a véres zavarok poklaiból.

Gorbacsov: Tudom, ó hogyne tudnám szegény fiaim, Mily epedéssel jöttök. Jól látom, hogyan
Szenvedtek mind.

Hírmondó: Most jelentik itt ezek Tudjmant nekem, Hogy közelegve erre tart.

(Balra jön a horvát elnök)

Karlováci polgárok kara: Urunk add, hogy békét hozzon nekünk!

Gorbacsov: Mindjárt megtudjuk, már hallhatja szavamat. Tudjman, horvát elnök

Micsoda hírt hoztál nekünk?

Tudjman: (körülnézve) De hát hol van Milosevics?

Hírmondó: Jön már ő is, lásd, föllelni ma
régibűnnek elmosódott nyomait.

Kar: Urunk add, hogy békét hozzon nekünk!

Gorbacsov: Minő fertőzet ez országodon, mondd?

A városra vér hozott vihart.

Milosevics: Száműzni kell valakit, vagy vérrel a vért lemosni!

Gorbacsov: Mindannyiunk előtt szólj Tudjman most te is.

Horvát és magyar katonáid gyilkosait
bosszuló kéz éri el?

Tudjman: Számúzni kell valakit vagy
Vérrel a vért lemosni.

Gorbacsov: E népert nagyobb gond üli vállam, mint a saját lelkeért.

Nyújtsd hát jobbodat, s légy
te is, Milosevics, bajukat oszlató!

Tudjman, Milosevics együtt: Vérrel kell a vért lemosni!

Hadba katonák!

Kar: Hárman a Végzetet

Oldani jöttetek

De jaj nekünk!

ezer átok terhe nyom!

Egész népünk beteg...

S szabadítani nincs az észnek

Fegyvere.

Tudjman, Milosevics együtt: Vérrel kell a vért lemosni!

Hadba katonák!

Kar: Így veszik ezerenként városunk

Így hever a földön szerteszét

A ragályszagú hulla siratlan.

Tudjman, Milosevics együtt: Hadba katonák!

Kar: Ments meg, ó istenünk!

Nyájas erőd Zeusz arany leánya küldd el

Arest a rettenetes, ki most jajok közt közeledve éget,

Bírd rá háttal fordulni.

Jer, lángos mennykövek

Szent hatalmát forgató Zeus atya,

Jer tisztító tüzeddel!

És Apolló, farkasölő! Segíts, hozd védő ujjadat!

Te is jer aranysüvegeddel

Borszín bőrű Bacchus,

kezedben lángoló

szál fenyővel, úgy rohanj

Az istenek iszonyúját messze űzni.

(Az utolsó sorok alatt felrobban a negyvenhetedik iskola, és találat éri a vukovári kórházat is.

Az újságok újabb tűzharcokból adnak hírt. Ágyúvasárnap volt Eszéken, mindenütt fellángoltak a harcok Kelet-Szlavóniában, 1991 október idusán.)

Magyar tanár: Heltai Bálint

Richter Ingrid,

III. o. gimn. tanuló, Gödöllő

Török Ignác Gimnázium

Szülők, diákok rovata**Félév előtt a tanulási nehézségekről**

Világszerte nő a tanulási problémával küzdő gyermekek száma. Amerikai felmérések szerint 5-10, német adatok szerint 10-15%-ra tehető a számuk. Magyarországon a legutóbbi mérések szerint 17%. Ezeknek a gyerekeknek intelligenciaszintje eléri az átlag szintet, érzékszerveik épek, semmiféle kimutatható fogyatékoságban nem szenvednek, teljesítményük mégis lényegesen elmarad kortásaiké mögött.

A tanulási nehézség gyakran párosul magatartási zavarral. Legújabb kutatások szerint a tanulási zavar kapcsolatba hozható a fiatalkori bűnözéssel. A fiatalkorú bűnözők igen magas százaléka küzdött tanulási problémával az általános iskolában. Mindenképpen indokolt, hogy foglalkozzunk a témával.

Legelőször szemléletbeli változásra lenne szükség. Tudnunk kell, hogy a gyermeknek rossz ez az állapot, szenved tőle, és semmi köze az akaratához. Boldogan teljesítené a vele szemben támasztott követelményeket, ha tudná.

Senkinek sem jó a sikertelenség. A kisgyerek nem érti, mit akarnak tőle, csak érzi, valami nincs rendben. A sikertelenségre vérmérsékletétől, neveltetésétől függően reagál. A magatartási probléma már csak következmény, válasz a környezet negatív visszajelzéseire. Alacsony az önértékelési szintjük, és ez rontja pozíciójukat a közösségben. Tehát a tanulási probléma a gyermek akaratától független állapot, nem a pedagógust vagy a szülőt akarja bosszantani vele. Ezt azért hangsúlyozom, mert a körülöttük élő felnőttek gyakran úgy viselkednek, úgy reagálnak a gyerek sikertelenségére, mintha az szándékosan nem akarna eleget tenni elvárásainak. Természetesen következményként kialakulhat igen nagyfokú ellenállás az iskolával, tanulóval, pedagógussal, szülővel szemben, ami elvezethet az egész társadalommal való szembenállásig. Ez a szembenállás következmény, hátterében a fel nem ismert, vagy nem rendezett tanulási nehézség húzódik meg.

Az előidéző okok, jelenségek és kísérőtünetek igen különbözőek, összetettek. Sokféle elnevezést használnak jelölésére, és sokféle eredetre vezetik vissza. Egyetlen közös jellemzője ezeknek a gyerekeknek, hogy normál osztálytermi körülmények között, az általánosan alkalmazott módszerekkel nem képesek tanulni, lemaradnak kortársaikhoz képest. A lemaradás jelentkezhethet egyetlen területen, pl. az írás, olvasás tanulásában, de megmutatkozhat több elméleti tárgyban is. A verbalitásuk, kezűgyességük gyakran kiemelkedően jó, de előfordulhat, hogy éppen a beszédfejlődés, vagy a finommozgások elmaradása okozza a problémát.

A tanulási nehézségek előfordulása megelőzhető, és korai felismerése után megfelelő eljárással minimálisra csökkenthető, vagy teljesen megszüntethető. Nem megfordíthatatlan hátránnyról van szó, inkább az intellektuális érettség hiányáról, melyhez speciális és személyre szabott támogatás szükséges az ismeretek elsajátításához. Ezért fontos a tanulási nehézségeket előidéző okok feltárása.

A tanulási nehézségek főbb tünetei

1. A viselkedés, az aktivitás területén mutatkozó zavarok: Egyszóval hiperaktivitásnak, vagy hipermotilitásnak szokták nevezni. Ezek a gyerekek nem képesek nyugodtan ülni, állandóan közbeszólnak, nem tudják kivárni, míg sorra kerülnek. Állandóan izegnek-mozognak, jár

kezük, lábuk, társaikat sem hagyják nyugodtan dolgozni. Alacsony toleranciával rendelkeznek, azért gyakran kerülnek konfliktusba társaikkal.

2. Figyelemzavarok: Hullámzó, ingadozó intenzitású figyelem, túlzott elterelhetőség, a figyelem megtapadása, összpontosítási nehézség. A figyelem szelektáló funkciója elégtelen.

3. Az érzékelés és a motorikum területén mutatkozó zavarok: A nagy- és finommozgások területén mutatkozó zavarok, koordinációs nehézség. Az ún. „Gestalt-látás” hiánya. Ez azt jelenti, hogy a gyermek látja a részleteket, de nem érzékeli egészként a dolgokat. Fordítottan érzékeli az alak és a háttér viszonyát. Nehézséget okoz a különböző ingerek átfordítása. Pl. nem tudja leírni, amit hallott, annak ellenére, hogy az írás technikai része nem jelent akadályt. Szem-kéz koordináció hiányosságai.

4. A téri orientáció problémái: A gyermekben nem alakul ki megfelelő testkép, testséma. Iránytévesztés, lateralizáció (kezesség kialakulása) zavarai.

5. A nyelvi fejlettség zavarai: Gyenge beszédartikuláció, szegényes szókincs, nehézkes kifejezőmód, beszédhiba.

6. Másodlagosan kialakuló tünetek: Nagyfokú szorongás, kudarcelvárás, agresszió, visszahúzódozó, gátolt viselkedés, figyelemfelkeltő viselkedés, pl. bohóckodás, ellenállás minden pedagógiai ráhatással szemben.

A tanulási nehézség először a viselkedésben tükröződik. Ezek a gyerekek túlzottan mozgékonyak, vagy nagyon visszahúzódoók. Nem követik az utasításokat, gyakran meg sem értik, amit mondanak nekik. Tétovázóak, nem tudják elkezdni a feladatot. Ha felszólítják őket, zavartan álldogálnak, nem tudják, mi volt a kérdés. Holmijuk rendezetlen, iskolai felszerelésüket szétszórják, szétszedik. A tárgyakat kiejtik kezükből, mellényúlnak, lesöprik a padról. Írásuk csúnya, maszatos, rendezetlen.

Mielőtt elmarasztaló ítéletet mondunk az ilyen tanulóról, feltétlenül meg kell keresni, mi húzódik meg a viselkedése mögött. Tanulmányoznunk kell, milyen területen mutatnak lemaradást.

Az írás kuszasága, szaggatottsága, a betűk nagyságának egyenetlenségei, a nehézkes, görcsös írásmód a szem és a kéz koordinációjának fejlettségével hozható kapcsolatba.

Egyes betűk, vagy szavak felismerésének nehézségei arra utalnak, hogy a gyermeknél nem alakult ki a „Gestalt-látás”. Csak egyes betűelemeket ismer fel, vagy adott szóból csak egyes betűket.

...Gestalt-látás

Fejezd be a rajzokat!

Fordítottan észleli az alak-háttér viszonylatot, figyelmét nem az olvasott szóra, hanem a könyv egyéb ábráira, a padon levő dolgokra összpontosítja. A jelenség alapja az, hogy a gyermek figyelmét a háttér ingerli, eltereli a lényeges információról.

Az alak- és formaállandóság fejletlensége okozza, ha a gyermek nem ismeri fel a már megtanult betűket, szavakat, ha azok más színűek, vagy más nagyságúak. Nehezen egyezteteti az írott és nyomtatott alakot.

A térérzékelés hiányosságaival magyarázható a betűk, szótagok felcserélése, a tükörírás. A d–b, d–g, d–p állandó tévesztése a térbeli irányok megítélésének bizonytalanságára utal.

Gyakori ezeknél a gyerekeknél az iránytévesztés, nem balról jobbra, hanem jobbról balra kezdenek olvasni, írni. Felcserélik a vízszintest a függőlegessel.

Bizonytalan a térbeli összefüggések felfogásában, az információk térbeli elrendezésének képessége fejletlen.

Ha nem tudja megkülönböztetni a hasonló hangzású szavakat, összetéveszti a zöngés, zöngétlen hangpárokat, a hallásfejlődés rendellenességére kell gondolni.

Az értelmetlen, össze-vissza fecsegés, vagy a feltűnő szűkszavúság a beszédfejlődés rendellenességére utal.

A motoros és megismerő tevékenység fejlődési deficitje mellett több kutató központi jelentőséget tulajdonít a tanulás iránti viszony kedvezőtlen alakulásának, a pozitív motiváció hiányának. Ez a családi nevelési hatások mellett az óvoda és iskola oktató-nevelő munkájával is kapcsolatba hozható. A tanulás iránti beállítódást, a gyermek iskolához való viszonyát az is befolyásolja, hogy érzi magát társai között. Kutatók szoros összefüggést találtak a népszerűség és a tanulmányi sikertelenség között.

Alak-háttér megkülönböztetés

Keresd meg a négyzetet, ellipszist, nyuszt! Rajzold körbe!

Alakállandóság felismerése

Színezd ki az egyforma vödröket! Csak azt színezheted ki, ami teljesen egyforma.

Ezek a gyerekek a hagyományos korrepetálási módszerekkel, gyakorlattal nem fejleszthetők. Főleges energiapocsékiás gyakorlattal az összeolvasást egy olyan gyerekkel, aki az alak-háttér megkülönböztetés zavarában szenved. Úgysem fog tudni összeolvasni, csak elveszük a kedvét mindenfajta erőfeszítéstől. Sajnos, iskoláinkban egyre nagyobb teret kap a „Majd megbuktatom, kínlódjon vele más” szemlélet. Ez nemcsak a probléma átruházása, mélységesen erkölcstelen is.

Csonka Kati

Az erőszak

Az erőszak enyhe vagy erőteljes formájában, de állandó tartozéka az iskolának. Ebben mindenki egyetért, vita csak azon van, szükséges, szükségtelen vagy egyenesen káros-e az eszköz.

„Az erőszak akadályozza a gyerek valamilyen cselekedetét, ezzel feszültséget kelt, ami újabb erőszakhoz vezet. Kerülni kell tehát minden erőszakot, nem szabad mintát adni a gyerekeknek. Nem szabad akadályozni, feszültségeket okozni neki” mondja az egyik.

„A gyerekek között vannak olyanok, akik otthoni minták alapján megpróbálnak erőszakos cselekedetekkel hatalomra szert tenni a többiek, esetleg tanáraik fölött is. Ha ez a törekvésük nem talál ellenállásra, a megszervezett „szociális hatalom” (foglalkoznak velük, figyelnek rájuk, félnek tőlük) erősíti eredeti törekvéseiket. Egyre erőszakosabbak lesznek” – így a másik.

Az első nézet képviselője szerint az erőszak általában a tanár felkészületlenségét, lélektani jártasságának hiányosságait pótolja, míg a második álláspont arra mutat rá: külső szabályok nélkül nincs mihez alkalmazkodnia a gyereknek, az erőszakmentes nevelés hívei voltaképp attól a felelősségtől menekülnek, hogy mintát adjanak a gyereknek a felnőtt életre. Kis felnőtté változtatják, elveszik tőle a gyerekkort.

Ha választani akarunk a két álláspont között, megnehezíti ezt a választást, hogy a karakteres kifejezés érdekében mindkettő bizonyos túlzásokba esik. A liberális pedagógus főbiáisan irtózik attól, hogy egyszerű viselkedési sablonokat adjon, a tekintélyelvű pedig szeretné legapróbb mozzanatában is szabályozni neveltje viselkedését.

A liberális azt mondja, hogy a világot elborító erőszak oka a szülői ház, illetve az iskola mintaadása, a sok akadályoztatás, amiből a gyerekeknek elege van. A másik: épp hogy a teljes erkölcsi szabadosság, a szétesés, az értékrend hiánya, a közösségi akarat elerőtlenedése a bajok oka.

Abban azért a legtöbb pedagógus egyetért, hogy teljesen erőszakmentes nevelés nem létezik. Vita inkább ott van, mi minősül célszerű vagy célszerűtlen erőszaknak. Amikor úszni tanítjuk a gyerekeket, természetesen mindig akad néhány víztől rettegő kicsi, aki megpróbálja ellógni a szoktató időszak gyakorlatait, szívesebben játszanak helyette. Összeállíthatunk ugyan játékos gyakorlatokat, de előbb-utóbb meg kell eszen a víz alá merülés, és ehhez kell egy kis szigor. „Addig nem mehetsz játszani, míg meg nem csináltad. Inkább előlről kezdjük az egészet.” A kicsi inkább bemerül. Ez szükséges és elégséges is. Aki ebben a helyzetben erőszakkal víz alá nyomja a kicsit, víziszonyt építhet ki benne. Bonyolítja a helyzetet, hogy egész csoporttal dolgozunk, igaz, egyszerűsíti is, mert az együttes élmény átsegítheti a gyerekeket félelmeiken.

A játékos módszerek

A baj akkor kezdődik, amikor valami olyasmire szeretnénk megtanítani a gyereket, amit nem érez fontosnak. Úszni azért mindenki szeretne megtanulni, de egy matematikai művelet tudása már nem tűnik ilyen fontosnak. Ilyenkor segítenek a játékos módszerek. Egy budapesti iskolában megfigyelték, hogy bizonyos lumpen környezetből származó kisgyerekek úgy érkeznek elsőbe, hogy biztosan számolnak kétszámjegyű számokkal. Kiderült, hogy a szülők esténként römiznek, a gyerekek itt tanulnak meg összeadni, itt alakult ki biztos számfogalmuk. Öveges József jó példáját adta, hogy tehető a legrettegettebb tantárgy, a fizika is roppant szórakoztatóvá, játékosává. Ha nincsenek ilyen módszerek, kényszeríteni kell a gyereket a tanulási helyzet elfogadására. Függsében tartani, jelezni számára, hogy minden mozdulatát megfigyeli, értékeli a tanár, és neki minden pillanatban meg kell felelnie elvárásainak.

Amikor a jutalomjáték elmarad

Korábban, az úzás tanításnál láttuk, hogy a tanulást játék követte, és elérhető közelségben volt a végeredmény, a közeg biztos uralása. Az órákon könnyen elmarad ez a jutalomjáték, és

nem tűnik egyértelműnek a „közeg” későbbi birtoklása sem, a gyerek nem készül matematikusnak. Ha gyengék a képességei, egyre jobban elmarad a többiektől, már fogalma sincs, mi történik a tábla előtt. Egyre nehezebb féken tartani. Fölé kell hát tornyosulni, rossz jegyet adni, fejére koppintani, hangosan, fenyegetően beszélni vele, ellenőrzőbe írni, osztályfőnökhöz, igazgatóhoz küldeni vagy egyszerűen nyakon vágni.

Az ilyen gyereket nemcsak órán célszerű függésben tartani, gondolja a pedagógus, ezért ellenőrzi, mekkora a haja, és milyen fazonú ruhát hord, hogyan köszön, milyen közben a testtartása. A gyerekek erre három módon reagálnak. Meghunyászkodással, lázadással vagy színlelt behódolással, de mindenképp kialakítják a maguk külön világát, ahová a függésben tartani igyekvő nevelőnek nincs bejárása. Az órák lemennek valahogy, a gyerekekkel nincs túl sok baj, híre jön, hogy a boltokban lopkodnak, bandáznak, verekszenek, autót törnek fel. Úgy tűnik, az erőszak nem vezetett célhoz, csak a gyerekek pillanatnyi féken tartásához volt elegendő.

Korábban említettem a példát, amikor földre helyezett kötélben szeretnénk a gyereket megtanítani az óvatos egyensúlyozásra, aki persze a felelős lépegetés helyett röhögcsél, viháncol. Az órák a legtöbb gyerek számára efféle földre fektetett kötelek, sivár fogalmi kószalások, nem érzi, hogy valódi közegben mozog. A technikaórán meg kell tanulnia a műszaki rajz alapelemeit, holott azokat a kis barkácsolásokat, amiket tényleg elkészítenek, minden rajztudás nélkül is megoldhatná.

Ha áttekintjük az általános iskolás tankönyveket, nyilvánvaló, hogy rengeteg felesleges ismeretet tartalmaznak, és csak nagyon kevés gyakorlatilag alkalmazható tudást adnak. Hasonlítsuk össze például Durell Amatőr természetbúvár c. kötetét a biológia tankönyvekkel. Felvetődik az emberben a kérdés, mi szükség ennyi ismeretre, mi a célja ennek az egésznek? Nem arra megy ki a játék, hogy a gyerekeket minél jobban leterheljük, minél „kezelhetőbbé tegyük”?

Szávai István

Részletek a közoktatás minőségi megújításának programjából A hátrányos helyzetű (leszakadó) családok gyermekeinek felzárkóztatása

I. Problémaháttér

A magyar szelekcióra épülő iskola gyakorlata szükségképpen eredményezi, hogy az iskolába bekerült népesség egy része – különböző életkori szakaszokon – nem tudja teljesíteni a velük szemben támasztott társadalmi és/vagy iskolai követelményeket. A következmény, hogy a 14. életkor végére az eredetileg beiratkozott tanulók 17%-a, mintegy 29–30 ezer gyerek nem rendelkezik az önálló tanuláshoz, önműveléshez szükséges képességekkel és a képességek, fedezetét jelentő, mobilizálható háttértudással. Az iskolai kudarcot a 2., a 4., az 5. és a 8. osztály végén szenvedik el a gyerekek leginkább. A gyermekeknél regisztrálható kudarc okát a jelenlegi „szakmai tudás” a tanulók képességeire, szociális és etnikai körülményeire, meghatározottságaira vezeti vissza. A pedagógusszakma nem érdekelt a probléma szakmán belüli megoldásában. A tény az, hogy a pedagógusok zöme szakmailag (a tanulószervezés, a tanítástechnológia, a tanulásra való motiválás tekintetében) felkészületlen a probléma megoldására.

II. Célkitűzés

Az átlagosnál lassabban tanuló vagy a nagyon hátrányos helyzetű családokból származó gyerekeket alkalmassá kell tenni a tanulásra. Humánus bánásmódot alkalmazva, összegyűjtve az e probléma megoldásához szükséges szakmai tudást, a lemaradó gyerekeket meg kell tartani az iskolában. El kell kerülni, hogy a kultúrától elidegenedve a bűnözés felé sodródjanak, vagy növeljék a szakképzetlen munkaerő létszámát. Helyes bánásmóddal el kell érni, hogy az általános képzésből időben és sikeresen léphessenek át a szakképzésbe, s egy szakma elsajátítására alkalmasak legyenek.

III. Szakmai háttér

A mai magyar iskolában a lemaradó tömegeket maga az iskola produkálja. Szakmai tudás bőségesen áll rendelkezésre a hátrányos helyzetű, a lemaradó gyerekek felzárkóztatására. E szaktudás alkalmazására azonban sem a pedagógusképzés nem készít fel, sem a pedagógustársadalom nem érdekelt a lemaradók felzárkóztatásában. Az iskola funkciói közül is hiányzik – legfeljebb csak a deklaráció szintjén létezik – a hátrány kezelése. (E probléma megoldására egyetlen ponton tesz erőfeszítést az általános iskola: a hátrányt megállapítva kiegészítő iskolába utalja a gyereket.)

IV. Fejlesztési program

1. A kultusz kormányzat teendői a hátrányos helyzetű (leszakadó) családok gyermekeinek felzárkóztatása érdekében

- a) Az iskolába lépő egyének differenciált fejlesztéséhez diagnosztikai és fejlesztő jellegű programkínálat megteremtése a hazai és külföldi taneszközüpiac működtetésével.
- b) A valamilyen okból (szociális, pedagógiai, személyiségtani) több területen különböző életkorban kudarcot valló tanulók tanulási kedvének helyreállításához énképük rendezéséhez képességfejlesztő, felzárkóztató programok kidolgoztatása fejlesztő intézetekkel.
- c) A pedagógusképzés inspirálása programkínálat biztosításával arra, hogy a lemaradás, ill. a hátrányos helyzet kezelése – szociális és személyiségtani meghatározottsága ellenére is – olyan pedagógiai kérdés, amelyért felelősséget kell vállalni.
- d) Az elszegényedett iskolák központi költségvetésből történő kiemelt támogatása avégett, hogy kedvező tanulási környezetet biztosítsanak a gyerekek számára, hogy a tanítók továbbképzés keretében az egyénhez igazodó fejlesztő programokat megtanulhassák, hogy a pedagógusok érdekeltek legyenek anyagilag is a felzárkóztatásban.

2. Az Országos Közoktatási Tanács lehetséges teendői a hátrányos helyzetű (leszakadó) családok gyermekeinek felzárkóztatása érdekében szorgalmazza olyan típusú taneszközök és tanítási programok készítését, amelyek a hátránykompenzálást segítik különböző tantárgyak esetében.

3. A fejlesztő intézetek szerepe a hátrányos helyzetű (leszakadó) családok gyermekeinek felzárkóztatása érdekében

- a) A hátránykompenzálást segítő taneszközöket dolgoznak ki különböző életkorú gyerekek számára.
- b) Továbbképzésekkel segítik a hátránykompenzáló pedagógiai eljárások terjedését.

4. Az önkormányzatok, iskolaszékek lehetséges szerepe a hátrányos helyzetű (leszakadó) családok gyermekeinek felzárkóztatása érdekében

- a) A területükön lévő iskolákban szakemberek segítségével tájékozódnak arról, hogy mekkora a lemaradó gyerekek száma az intézményekben.
- b) A szükségletnek megfelelően biztosítják a pedagógusok anyagi érdekeltségét a lemaradók felzárkóztatásában.
- c) Támogatják olyan pedagógiai programok felhasználását, amelyek a hátránykompenzálásra is megoldást adnak.

5. Az iskolák szerepe a hátrányos helyzetű (leszakadó) családok gyermekeinek felzárkóztatása érdekében

- a) Rendszeres belső mérésekkel kiszűrik a lemaradó gyerekeket (elsősorban anyanyelvből és matematikából).
- b) Szakszerű fejlesztésben részesítik a hátrányos helyzetű, lemaradó gyerekeket – a jelenlegi merev szervezeti keretek feloldásával – kiscsoportos foglalkozásokon.
- c) Az igazgató biztosítja a pedagógusok továbbképzését annak érdekében, hogy a differenciált foglalkozás révén a hátránykompenzálást a tanítási órán is végezhessek.
- d) Speciális foglalkozásokhoz értő pedagógusokat foglalkoztatnak (gyógypedagógus, logopédus, gyógytornász stb.).

6. Az oktatási rendszer környezetének szerepe a hátrányos helyzetű (leszakadó) családok gyermekeinek felzárkóztatása érdekében

- a) Az önkormányzat segítségével az iskola a családok pedagógiai és erkölcsi befolyásolására törekedhet, hogy szakszerűen avatkozhasanak be a gyerekek felzárkóztatásába, vagy legalább ne tegyenek az iskola tevékenysége ellen (küldjék a gyereket iskolába stb.).
- b) A felnőtt analfabétizmus mértékének csökkentése az iskolák környezetében ugyancsak csökkentheti a hátrányos helyzetű családok iskolaellenességét, idegenkedését az iskolától.

7. Számba vehető következmények a hátrányos helyzetű (leszakadó) családok gyermekeinek felzárkóztatásában

A hátrányos helyzetű családok gyermekeinek csak abban az esetben van módjuk a mobilitásra, ha az iskola biztosítja hozzá számukra a feltételeket. Ez esetben – hosszabb távon – kedvezően alakulhat a társadalom számára hasznos, szakképzett munkaerő aránya, s csökkenthető a szakképzetlenek, kilátástalanok, a társadalom perifériájára szorulóak száma.

Dr. Zsolnai József

Tallózó a Zöld Szívküldi 2. számából

Első pályázatunk nyertesei:

Visegrádon, a második országos találkozónkon hirdettük ki első pályázatunk eredményét.

Az egyéni kategóriában első helyezést elért Povics Noémi Nagykanizsáról a közelükben található rétet és erdőszélt vette védnökség alá. Alaposan szemügyre vette az itt élő növény- és állatvilágot. Részletes leírását gyöngyörű szemléltető rajzokkal illusztrálta. A második

helyezett – P. Szabó Krisztina Ágasegyházáról – mindannyiunkat elkápráztatott zöldszíves pályaművével. Az általa védett fűzfacsoportot oly sok szeretettel mutatja be, hogy mindannyian beleszerettünk. Király Ferenc Novajról (harmadik helyezett) nem csak szereti, de ha kell, meg is védi fáit – például a gondatlanságból okozott tűz pusztító lángjai elől. Megdicsérvük Molnár Mónika (Szamód), Csontos Attila, Vizin Balázs (Pomáz) munkáit, valamint a különdíjat kapott Kerekes István (Marosvásárhely) és Horváth Csaba (Arad) romániai zöldszíveseinket.

Egyéni helyezettek:

I. Povics Noémi, Nagykanizsa

II. P. Szabó Krisztina, Ágasegyháza

III. Király Ferenc, Novaj

IV. Molnár Mónika, Szomód

V. Csontos Attila, Pomáz

VI. Vizin Balázs, Pomáz

Küldő: Kerekes István, Marosvásárhely/Románia

Horváth Csaba, Arad/Románia

Csoportos kategóriában

a legszínvonalasabb dolgozatot a lenti Dodó-szakkörösök küldték. Vezetőjük Bagó Katalin. Jó kezekben van a Kerka patak, ha ők felügyelik a sorsát. A karcagiak – Olajos Józsefné vezetésével – Zöld Szív parkot hoztak létre és ennek gondozását vállalták. A szentendrei Móricz Zsigmond Gimnázium zöldszívesei, Retek Krisztián irányításával egy Duna-figyelő miniláncolatot hoztak létre a nagy hálózaton belül. Gulyás Linda és elsősei a pomázi Barát-patak környékét figyelik, akárcsak Nagy Patrícia és csoportja.

Küldő: József Attila Általános Iskola tanulói, vezetőjük dr. Kincses Istvánné, akik rendkívül felkészülten írtak a vízről és levegőről tanulmányaikban. Küldő: Erdélyi Csomafalván élő zöldszíveseink is, akiknek Nagy Zoltán a vezetőjük.

Csoportos helyezettek:

I. 2. sz. Általános Iskola, Lenti – Bagó Katalin

II. Karcag – Olajos Józsefné

III. Szentendre – Retek Krisztián

IV. Pomáz – Gulyás Linda

V. Pomáz – Nagy Patrícia

Küldő: József Attila Általános Iskola, Orosháza – Dr. Kincses Istvánné

Erdély: Csomafalva – Nagy Zoltán

Új feladat!

Írjátok le néhány sorban, hogy milyen természeti területet védtek. Milyen értékei vannak, veszélyezteteti-e valami. Ha igen, mit tettek megmentése érdekében? Munkátokat rajzzal, fotóval illusztrálhatjátok.

Próbáljátok az általatok megfigyelt területeket helyi védettségűvé nyilváníttatni. Keressétek fel a helyi önkormányzat képviselőit, kérjétek segítségüket. Számoljátok be az eredményekről.

Beküldési határidő: 1992. március 31.

Értékelés: a 3. országos találkozónkon, Fóton.

Forráskutatás!

A két éven át minden második vasárnap induló túrasorozaton felkutatjuk a Pilis-hegység közel 200 forrását. Obermayer András vezetésével különböző méréseket, vizsgálatokat végzünk, melyek eredményeit felhasználjuk egy összegző tanulmányban. 10 fős csapatok jelentkezését várjuk.

Cím: Zöld Szív Ifjúsági Természetvédő Mozgalom

1364 Budapest 4. Postán maradó!

vagy Obermayer András

1077 Budapest, Király utca 87.

Túraidőpontok:

PILIS–VISEGRÁDI hegység forrásainak felmérő környezetvédelmi kirándulások tervezett időpontjai az 1991–92. tanévben. 1991. december 8.

1992. január 5.; január 19.; február 2.; február 16.; március 1.; március 15.; március 29.; április 12.; április 26.; május 10.; május 24.; június 7.

Felsőtagozatos iskolás gyermekek (osztályok) és érdeklődők jelentkezését várjuk.

Felvilágosítás és jelentkezés Obermayer Andrásnál 1214-568 este 7 után.

Barlangászás

Ha érdekel a Föld alatti világ, gyere velünk barlangászni! Zseblámpát és váltóruhát hozz magaddal. Beszélj rá barátaidat is, mert 10-12 fő indulhat egyszerre.

Jelentkezni lehet: Szabó Zsuzsánál, 1053 Budapest, Reáltanoda u. 18. IV/1.

Teszt:

Mennyire „zöld” az iskolátok?

A következő teszt alapján elvégezhetitek annak értékelését, hogy iskolátok napi életében milyen szerepet játszik a környezetvédelem.

1. Támogatja-e iskolátok a szobanövények nevelését a tantermekben és folyosókon?
2. Ültetnek-e fákat, bokrokat, virágokat iskolátok kertjében vagy játszóterületén?
3. Összegyűjtik-e iskolátok konyháján az ételmaradékot sertések etetése céljából?
4. Összegyűjtik-e iskolátokban a kémiai laboratóriumi kísérletek hulladékait, hogy azok ne kerülhessenek be a folyóba?
5. Megszüntették-e már iskolátokban az ózonréteget károsító, gáztartalmú szprék és tűzoltókészülékek alkalmazását?
6. Létezik-e iskolátokban olyan program vagy elképzelés, amely az energiafogyasztás csökkentését célozza?
7. Folytatnak-e iskolátokban környezetvédelmi nevelést és csoportmunkát minden korosztály számára?
8. Tartanak-e iskolátokban külső szakértők előadásokat a tanulóknak a világ környezeti válságáról?
9. Bátorítja-e iskolátok a tanulókat a világméretű környezeti témákkal való foglalkozásra?
10. Működik-e iskolátokban természet- vagy környezetvédő klub vagy mozgalom?

Válaszok pontozása: igen = 2 pont

részben (szóba került) = 1 pont

nem = 0 pont

Értékelés: 18–20 pont élénkzöld iskola, gratulálunk!

11–17 pont: zöld iskola, csak így tovább!

5–10 pont: halványzöld iskola, igyekezzetek!

0–4 pont: fehér iskola, valamit tenni kell!

Készült a Greenpeace 1991-es nyári találkozója alapján.